

AGENCIJA ZA KONTROLU I OBEZBJEĐENJE
KVALITETA VISOKOG OBRAZOVANJA - PODGORICA

Prijeto: 11.07.2025.

Org. broj	110/16 UPI	110/16 UPI	110/16 UPI	110/16 UPI
-----------	------------	------------	------------	------------

AKO KVO

IZVJEŠTAJ O REAKREDITACIJI USTANOVE VISOKOG OBRAZOVANJA

Fakultet za mediteranske poslovne studije -Tivat,

Univerzitet „Adriatik“, Bar

Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja Crne Gore dana 13. februara 2025. godine je donijela Odluku o obrazovanju Komisije za reakreditaciju Fakulteta za Mediteranske poslovne studije -Tivat (u daljem tekstu: FMS), Univerzitet „Adriatik“ Bar (02-607/25-12/6 UPI od 13. februara 2025. godine)

Komisija je imala zadatak da razmotri zahtjev za reakreditaciju Fakulteta za mediteranske poslovne studije - Tivat, Univerzitet „Adriatik“ Bar sa Izvještajem o samoevaluaciji i ostalom relevantnom dokumentacijom, te da na osnovu neposredne provjere činjeničnog stanja, dostavi Agenciji Izvještaj o reakreditaciji Fakulteta za mediteranske poslovne studije - Tivat, Univerzitet „Adriatik“ Bar, njegove usklađenosti sa akademskim i profesionalnim potrebama i usvojenim standardima i kriterijumima.

Komisija je detaljno proučila zahtjev za reakreditaciju sa izvještajem o samoevaluaciji Fakulteta za mediteranske poslovne studije - Tivat, Univerzitet „Adriatik“ Bar, dopunu dokumentacije, kao i drugu priloženu dokumentaciju. U cilju neposredne provjere činjeničnog stanja, Komisija je obavila posjetu Fakultetu za mediteranske poslovne studije - Tivat, Univerzitet „Adriatik“ Bar, dana 28. marta 2025. godine, tokom koje su obavljani razgovori sa Upravom Ustanove, rukovodiocima studijskih programa, nastavnim osobljem, studentima, administrativnim osobljem i predstavnicima privrede. Tom prilikom članovi Komisije su obišli i prostorije Ustanove u Tivtu i na Jazu.

Na osnovu predate i tražene dopunjene dokumentacije, a poštujući Zakon o visokom obrazovanju Crne Gore, Pravila o postupku reakreditacije ustanove visokog obrazovanja i Standarde i smjernice za reakreditaciju propisane od strane Agencije za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja, kao i ostale propise koji regulišu oblast visokog obrazovanja, Komisija je stekla uvid u sve elemente koji su bili neophodni za donošenje reakreditacionog stava o ispunjenosti standarda.

U skladu sa prethodno navedenim, Komisija dana 11. jula 2025. godine podnosi Agenciji sljedeći Izvještaj o reakreditaciji Fakulteta za mediteranske poslovne studije – Tivat, Univerzitet „Adriatik“ Bar.

OPŠTI PODACI

Naziv univerziteta:	Univerzitet "Adriatik" Bar
Naziv fakulteta/organizaciona jedinica:	Fakultet za Mediteranske poslovne studije - Tivat
Studijski programi:	Osnovne akademske studije: 1. Menadžment i bezbjednost marina i jahti (180 ECTS); 2. Menadžment u carinskom, špediterskom i agencijskom poslovanju (180 ECTS); 3. Menadžment u nautičkom turizmu, sportu i rekreaciji (180 ECTS); 4. Modularni: Menadžment u nautičkom turizmu, sportu i rekreaciji (180 ECTS) Master akademski studijski program: Nautički turizam sa modulima: Turizam, Carine, špedicija i agencijsko poslovanje, Sigurnost i bezbjednost marina i jahti (120 ECTS) Doktorski akademski studijski program: Nautički turizam (180 ECTS)
Naučna oblast:	Društvene nauke

**Obrazac za
IZVJEŠTAJ O REAKREDITACIJI USTANOVE
sa uputstvom**

Komisija u ocjeni ispunjenosti standarda i njihovih kriterijuma za eksternu evaluaciju ustanove koristi sljedeće kriterijume za ocjenjivanje:

- Eliminacioni kriterijum u slučaju kada neispunjavanje standarda ili njegovih elemenata uslovljava negativan reakreditacioni stav - odbijanje zahtjeva za reakreditaciju;
- Potreban kriterijum u slučaju kada standard ili njegovi kriterijumi nijesu ispunjeni, ali se proces reakreditacije i realizacija studijskih programa mogu nastaviti ako kriterijum može biti ispunjen u periodu koji je određen preporukom komisije.

U komentarima, eksperti u komisiji daju svoje jedinstveno mišljenje o:

- ispunjenosti ili djelimičnoj ispunjenosti standarda i njegovih elemenata,
- mjeri usklađenosti organizacije rada ustanove i planirane realizacije studijskih programa sa važećim standardima, nacionalnim dokumentima i dokumentima Evropskog prostora visokog obrazovanja,
- potrebi za dodatnim objašnjenjima,
- preporuci za ispunjavanje standarda i kriterijuma,
- korekcijama koje je potrebno pripremiti i korekcijama koje je potrebno izvršiti,
- rokovima za korekcije,
- prednostima i nedostacima ispunjenosti određenih standarda, odnosno kriterijuma,
- svim ostalim pitanjima koja se tiču ocjene ispunjenosti standarda, odnosno kriterijuma.

Početna faza ispunjenosti standarda ili pojedinačnog kriterijuma podrazumijeva da je plan za njegovo ispunjavanje odobren od organa upravljanja ustanovom ili organizacionom jedinicom, ili da je započeta implementacija standarda, odnosno kriterijuma.

STANDARD 1. POLITIKA OBEZBJEĐENJA KVALITETA

Ustanove treba da imaju politiku obezbjeđenja kvaliteta koja je javna i koja predstavlja dio njihovog strateškog upravljanja. Unutrašnji akteri treba da izgrađuju i implementiraju ovu politiku kroz odgovarajuće strukture i procese, uz uključivanje spoljnih aktera.

Smjernice:

Politike i procesi su glavni nosioci koherentnog sistema za obezbjeđenje kvaliteta ustanove koji obrazuje ciklus za stalno poboljšanje i doprinosi odgovornosti ustanove. Takav sistem pruža podršku razvoju kulture kvaliteta u kojoj svi unutrašnji akteri preuzimaju odgovornost za kvalitet i uključeni su u obezbjeđenje kvaliteta na svim nivoima ustanove. Kako bi se to i omogućilo, politika ima formalan status i javno je dostupna.

Politike obezbjeđenja kvaliteta su najdjelotvornije kad odražavaju odnos između istraživačkog rada, učenja i nastave, te uzimaju u obzir nacionalni kontekst u kojem ustanova djeluje, institucionalni kontekst, kao i njen strateški pristup. Takvom politikom pruža se podrška:

- organizaciji sistema za obezbjeđenje kvaliteta;
- odsjecima, školama, fakultetima i drugim organizacionim jedinicima, kao i upravi ustanove, zaposlenim pojedincima i studentima, da preuzmu svoje odgovornosti u pogledu obezbjeđenja kvaliteta;
- akademskom integritetu i slobodama, pri čemu se budno pazi na mogućnost pojave akademskih prevara;
- zaštiti od netolerantnosti bilo koje vrste ili diskriminacije usmjerene protiv studenata ili zaposlenih;
- uključivanju spoljnih aktera u obezbjeđenje kvaliteta.

Politika se provodi kroz niz procesa za unutrašnje obezbjeđenje kvaliteta koji omogućavaju učešće cjelokupne ustanove. Odluku o tome na koji način će se politika sprovoditi, pratiti i revidirati donosi ustanova.

Politikom obezbjeđenja kvaliteta takođe su obuhvaćeni i svi kriterijumi aktivnosti ustanove, koji su podugovoreni ili koje realizuju druge strane.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Politika obezbjeđenja kvaliteta formalno usvojena i javno dostupna (datum usvajanja, internet stranica sa javno dostupnim dokumentom).	Ispunjeno <u>Djelimično ispunjeno</u> Nije ispunjeno	Eliminacioni
<i>Komentar</i> <i>Formalno je usvojena Strategija obezbjeđenja kvaliteta 2024. godine.</i> <i>U Strategiji se navodi da će Komisija za kvalitet pripremiti Akcioni plan, ali on nije dostavljen u materijalima niti je dostupan na sajtu Ustanove.</i> <i>Na zvaničnom sajtu Ustanove ne može da se pronađe strategija.</i> <i>Prilikom posete Fakultetu, prilikom razgovora sa zaposlenima i studentima, moglo se zaključiti da je ovaj kriterijum delimično ispunjen.</i>		

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
b. Politika podržava organizaciju sistema za obezbjeđenje kvaliteta.	Ispunjeno <u>Djelimično ispunjeno</u> Nije ispunjeno	Eliminacioni
<i>Komentar</i> <i>Doneta je odluka o Komisiji za kvalitet 2023. godine, koju čine zaposleni i studenti.</i> <i>Komisija sastavljena od strane nastavnika, zaposlenih i studenata predstavlja ključnu sponu za realizaciju datih zadataka</i> <i>Pregledom web stranice nismo mogli pronaći da je u okviru ustanove imenovan Odbor za kvalitet i samovrednovanje.</i> <i>Prilikom posete Fakultetu, prilikom razgovora sa zaposlenima i studentima, moglo se zaključiti da je ovaj kriterijum delimično ispunjen.</i>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
c. Politika podržava organizacione jedinice kao i pojedinačno zaposlene, a studenti se podstiču da preuzmu svoje odgovornosti u pogledu obezbjeđenja kvaliteta.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni
<i>Komentar</i> <i>U Izveštaju je navedeno: Strategija obezbjeđenja kvaliteta Fakulteta uključuje mogućnosti profesionalnog razvoja, kao što su radionice, kursevi, obuke i konferencije, koje pomažu i organizacionim jedinicama i pojedinačnim zaposlenima da unaprijede svoje vještine i znanja. Strategija obezbjeđenja kvaliteta opisuje kako se resursi (finansijski, tehnološki i ljudski) dodjeljuju za podršku različitim odeljenjima i jedinicama, obezbjeđujući da imaju neophodne alate za efikasan rad. Nadalje, navodi se: Fakultet je uključio svoje studente u Fakultetsku komisiju za kvalitet i time im je omogućio da imaju glas u procesima donošenja odluka u vezi sa akademskim standardima i poboljšanjima.</i> <i>Prilikom posete Fakultetu, prilikom razgovora sa zaposlenima i studentima, moglo se zaključiti da je ovaj kriterijum ispunjen.</i>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
d. Politika podržava akademski integritet i slobode, pri čemu se budno pazi na mogućnost pojave akademskih prevara.	Ispunjeno <u>Djelimično ispunjeno</u> Nije ispunjeno	Eliminacioni
<i>Komentar</i> <i>U Izveštaju je navedeno: Fakultet za mediteranske poslovne studije Tivat je u decembru 2022. godine usvojio Etički kodeks; Nepoštovanje pravila povlači disciplinsku odgovornost (kako studenata, tako i</i>		

nastavnika, saradnika, istraživača i svih zaposlenih); Fakultet za mediteranske poslovne studije Tivat koristi softver za antiplagijarizam iThenticate, najpoznatiji servis za otkrivanje plagijata.

Pregledom web stranice nismo mogli pronaći da je u okviru ustanove imenovan Odbor za kvalitet i samovrednovanje.

Prilikom posete Fakultetu, prilikom razgovora sa zaposlenima i studentima, moglo se zaključiti da je ovaj kriterijum **delimično ispunjen**.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
e. Politika štiti od netolerantnosti bilo koje vrste ili diskriminacije usmjerene protiv studenata ili zaposlenih.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Komentar

U Izveštaju se na opšti način objašnjava ovaj kriterijum i protom se poziva na Etički kodeks.

Ustanova posebno vodi računa o studentima sa invaliditetom. Posebno se vodi računa o mestu polaganja ispita.

Prilikom posete Ustanovi predstavnici Fakulteta su naveli da do sada nisu imali nijednu prijavu za netolerantnost bilo koje vrste niti za diskriminaciju usmerenu protiv studenata ili zaposlenih.

Ne navode se propisi koji uređuju ovu oblast, ali se ta pitanja uređuju u različitim aktima, kao što je Pravilnik o načinu i postupku vrednovanja i ocenjivanja rada studenata.

Prilikom posete Fakultetu, prilikom razgovora sa zaposlenima i studentima, moglo se zaključiti da je ovaj kriterijum **ispunjen**.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
f. Politika podržava uključivanje spoljnih aktera u obezbjeđenje kvaliteta.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Komentar

Uvidom u dostupnu dokumentaciju, kao i u rezultate sprovedenih anketa, kao i iz sadržaja Izveštaja vidljivo je da institucija ulaže napore u uključivanje spoljnih aktera u procese osiguranja kvaliteta. O tome su značajni i podneti dokumenti o saradnji Fakulteta i drugih institucija.

Prilikom posete Fakultetu, prilikom razgovora sa zaposlenima i studentima, moglo se zaključiti da je ovaj kriterijum **ispunjen**.

OD

Sva dokumenta objaviti sa sajtu Fakulteta.

Redovna evaluacija efikasnosti saradnje sa institucijama.

Praćenje primene politike protiv diskriminacije i netolerantnosti.

Imenovati odgovarajuća tela koja do sada nisu imenovana, a koja se navode u ovom Izveštaju.

Ustanova bi trebalo da razvije formalan plan za obezbeđenje kvaliteta.

STANDARD 2. IZRADA I ODOBRAVANJE PROGRAMA

Ustanove treba da imaju procese za izradu i odobravanje programa. Programi treba da budu izrađeni na takav način da ispunjavaju ciljeve koji se pred njih postavljaju, kao i predviđene ishode učenja. Kvalifikacije do kojih programi vode treba da budu jasno određene i predstavljene, i da se pozivaju na tačan nivo u okviru nacionalnog kvalifikacionog okvira za visoko obrazovanje, a samim tim i na Kvalifikacioni okvir u Evropskom prostoru visokog obrazovanja.

Smjernice:

Studijski programi predstavljaju suštinu nastavne misije ustanova visokog obrazovanja. Kroz njih se studentima pružaju akademska znanja i vještine, kao i prenosive vještine koje mogu uticati na njihov lični razvoj i naći na primjenu u njihovim budućim karijerama.

Programi:

- sadrže opšte programske ciljeve usklađene sa institucionalnom strategijom i imaju jasno utvrđene planirane ishode učenja;
- izrađuju se u saradnji sa studentima i ostalim akterima;
- imaju koristi od spoljne ekspertize i referenci;
- odražavaju četiri svrhe visokog obrazovanja Savjeta Evrope (vidjeti Područje primjene i koncepti);
- izrađuju se tako da omogućavaju nesmetano napredovanje studenata kroz studije;
- definišu očekivano opterećenje studenata, npr. pomoću ECTS kredita;
- obuhvataju dobro strukturirane prilike za praksu gdje je to primjereno;
- podliježu procesu formalnog odobravanja u okviru ustanove.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Studijski program sadrži opšte programske ciljeve usklađene sa institucionalnom strategijom i ima jasno utvrđene planirane ishode učenja.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni
<i>Komentar: Svi akreditovani studijski programi FMS imaju jasno propisane procedure kojima je regulisana izrada, predlaganje i usvajanje nastavnih planova i programa za studijske programe. Svi oni sadrže opšte programske ciljeve usklađene sa institucionalnom strategijom. Ove procedure su definisane aktima Univerziteta i Statutom Univerziteta i regulišu:</i> <i>Naziv i ciljeve studijskih programa</i> <i>Ishode učenja iskazane za ukupnu kvalifikaciju i za svaki predmet</i> <i>Uslove za upis na studijski program</i> <i>Vrstu studija i način izvođenja</i> <i>Vrijednosti ECTS bodova</i> <i>Način ocjenjivanja na predmetu</i> <i>Komisija je potvrdila navode iz Izvještaja o samovrednovanju FMS Tivat iz 2023. godine, da se studije na Fakultetu ostvaruju na osnovu akreditovanih studijskih programa, da su studije u skladu sa pravilima studiranja zasnovanim na Evropskom sistemu prenosa kredita (ECTS) i definisanim ishodima učenja, te da FMS Tivat utvrđuje studijske programe, pravila studiranja, postupak ispitivanja i ocjenjivanja koji su transparentni, dostupni studentima i u skladu su sa Zakonom o visokom obrazovanju Crne Gore i</i>		

Bolonjskom deklaracijom. Bolonjska deklaracija ima za konkretne ciljeve prihvatanje sistema lako prepoznatljivih i uporedivih akademskih stepena, unapređenje zapošljavanja evropskih građana i postizanje međunarodne konkurentnosti evropskog visokog obrazovanja. Shodno tome, uvodi se dodatak diplomi, prihvata se sistem zasnovan na dva glavna ciklusa (bachelor i master), uvodi se bodovni sistem ECTS, unapređuju se mobilnost studenata, nastavnika, istraživača i osoblja, saradnja u osiguravanju kvaliteta kao i evropska dimenzija u visokom obrazovanju.

Komisija je u razgovoru sa profesorima i saradnicima, studentima, ostalim radnicima Fakulteta, kao i svim stakeholderima zaključila da se poštuju pravila propisana Bolonjskom deklaracijom, a navedena u poglavlju 15 iz Izvještaja o smovrednovanju FMS Tivat - Primjena i promocija bolonjskog procesa na FMS Tivat.

Nakon sticanja kvalifikacije studenti će biti osposobljeni da:

analiziraju, sintetizuju i procjenjuju ključne teorijske koncepte i da ih primjenjuju u poslovnoj praksi;

kritički analiziraju i razvijaju vlastite praktične modele i strategije koje su zasnovane na savremenoj teoriji i praksi iz oblasti nautičkog turizma, jahtinga, kruzinga i menadžmenta marina kao i njihovim pratećim djelatnostima;

uspješno komuniciraju i prezentuju rezultate svojih istraživanja;

precizno i sistematski uočavaju i formulišu probleme nastale u istraživanju ili poslu, uz primjenu odgovarajuće naučno - istraživačke metodologije.

rješavaju uočene probleme tako što donose kvalitetne poslovne odluke primjenjive u realnim poslovnim situacijama;

primjenjuju savremena znanja iz fundamentalnih, stručnih i usko stručnih naučnih disciplina koje se izučavaju u okviru studijskog programa;

analiziraju probleme iz prakse nautičkog turizma i stiču sposobnost kritičkog načina razmišljanja prilikom njihovog rješavanja;

kombinuju naučna i praktična znanja;

stiču vještine u oblasti nautičkog turizma, jahtinga, kruzinga i menadžmenta marina kao i njihovim pratećim djelatnostima;

da rade u istraživačkim laboratorijama i trening centrima iz oblasti nautičkog turizma i pomorstva;

kritički i samokritički razmišljaju i sistemski pristupaju rješavanju problema u oblasti nautičkog turizma, jahtinga, kruzinga i menadžmenta marina kao i njihovim pratećim djelatnostima;

razumiju odnose i relacije koje vladaju u sistemima nautičkog turizma u zemlji i svijetu;

budu kreativni, inovativni i originalni u izboru metoda upravljanja u nautičkom turizmu;

da se uspješno snalaze u savremenim poslovnim okruženjima i što bolje pozicioniraju na tržištu rada;

da se mogu uspješno uklopiti u globalne trendove u privredi i društvu i

da vladaju vještinama koje im obezbjeđuju savremene informaciono - komunikacione tehnologije.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
b. Studijski program se izrađuje u saradnji sa studentima i ostalim akterima.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban
Komentar: Kada su u pitanju akti Fakulteta, Komisija na osnovu dostupnih podataka i razgovora sa studentima i ostalim stakeholderima zaključuje da je zastupljenost studenata u svim organima Fakulteta zadovoljavajuća (studenti su zastupljeni u Upravnom odboru Fakulteta, Naučno-nastavnom vijeću Fakulteta, FMS Studentskom parlamentu i Fakultetskoj komisiji za kvalitet) pa je logično očekivati da u značajnoj mjeri bilo aktivno ili pasivno, učestvuju i u kreiranju studijskih programa. Kada su u pitanju ostali akteri (stakeholderi), na osnovu Ugovora o dugoročnoj naučno-nastavnoj saradnji i poslovno tehničkoj saradnji Fakulteta sa kompanijom LB Hotels Management D.O.O., te sličnog ugovora sa Visokom školom modernog biznisa Beograd, te Univerzitetom u Nišu i Univerzitetom Metropoliten iz Beograda, zatim Ugovora o poslovnoj saradnji sa kompanijom Montenegro Allegra, može se zaključiti da se transparentno uključuju svi zainteresovani u koncipiranje studijskih programa. U Izvještaju o samoevaluaciji iz 2024. godine stoji da “s obzirom da nautički turizam predstavlja kobinaciju pomorstva i turizma, upravo zbog toga posjeduje određene karakteristike koje su jedinstvene u odnosu na sve druge privredne grane a imajući u vidu njegov međunarodni karakter, izmjene i unapređenja studijskih programa zahtjevaju veoma detaljnu analizu promjena koje se dešavaju na međunarodnom nautičko - turističkom tržištu pa sa tim u vezi u navedenim izmjenama i unapređenjima studijskih programa Fakultet uključuje različite spoljne aktere”. Tada “na predlog Rukovodioca studijskog programa, Nastavno-naučno vijeće FMS TIVAT formira tim za razvoj, izradu i inoviranje nastavnih planova i programa (u daljem tekstu tim za razvoj) sa određenim zadatkom. Tim za razvoj čine nastavnici FMS TIVAT tj. nastavni kadar koji izvodi nastavu (predavanja i vježbe) na određenom studijskom programu, predstavnik studenata i predstavnik eksternih stejkholdera”. Pod manjim izmjenama i dopunama studijskog programa smatraju se izmjene plana izvođenja studijskog programa do 30 ECTS bodova, koje bitno ne mijenjaju studijski program, završne kompetencije studenata i njihove kvalifikacije. U te izmjene spadaju: ažuriranje studijske literature, preraspodjela ECTS bodova unutar ukupnog broja ECTS bodova jednog predmeta, promjena semestra u kom se predmet izvodi, preraspodjela broja nastavnih sati za različite oblike nastave unutar broja predviđenog za predmet. Redovno osavremenjivanje predmeta koje se odnosi na poboljšavanje nastavnih metoda, praćenje literature i uspjeha studenata, te usklađivanje sadržaja sa savremenim saznanjima, ne smatraju se znatnijim promjenama, nego predstavljaju dio obezbjeđenja kvaliteta. Inicijativu o manjim izmjenama studijskog programa mogu pokrenuti organi Fakulteta, nastavnici i saradnici koji izvode nastavu na studijskom programu, studenti koji su upisani na studijski program, i eksterni stejkholderi. Pod većim izmjenama i dopunama studijskog programa podrazumjevaju se one koje bitno i/ili u iznosu većem od 30 ECTS bodova mijenjaju studijski program. Postupak ovakvih izmjena i dopuna studijskog programa sprovodi se uz primjenu procedura za uvođenje novog studijskog programa. Ono što su članovi Komisije posebno zapazili i što smatraju da posebno treba istaći, jeste visok stepen zainteresovanosti za procese reakreditacije, koji je bio vidljiv značajnim brojem prisutnih studenata na sastancima sa članovima Komisije, kao i aktivnim učešćem svih prisutnih studenata u razgovorima oko unapređenja studijskih programa i značajnijeg učešća studenata u koncipiranju studijskih programa. Pozitivan utisak na sve članove Komisije, ostavio je i veliki broj prisutnih spoljnih aktera zainteresovanih za koncipiranje i unapređenje studijskih programa, kao i njihovo aktivno učešće u svim razgovorima oko akreditacije. Članovi Komisije su se složili da se tako pozitivna atmosfera rijetko viđa ili ne baš u takvoj mjeri u sredinama iz kojih dolaze članovi Komisije. Iz toga se može zaključiti da između studenata, spoljnih zainteresovanih aktera i FMS Tivat postoji neraskidiva povezanost i motiviranost za aktivno		

učešće u koncipiranju i unapređenju studijskih programa, čija uspješna realizacija direktno utiče na povećanje pozitivnih efekata svih zainteresovanih u tom procesu.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
c. Studijski program ima koristi od spoljne ekspertize i referenci.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar: Neophodno bi bilo da sve visokoškolske ustanove periodično prolaze postupak vanjskog obezbjeđenja kvaliteta svojih studijskih programa, što dovodi do takmičenja u izvrsnosti tih programa, što pored ostalih prednosti može imati i pozitivne finansijske efekte. Ostvarivanje periodičnog eksternog obezbjeđenja kvaliteta na FMS Tivat zasniva se na kontinuiranom unapređenju procesa upravljanja kvalitetom. Kontinuitetu svjedoči nastavak napora na vanjskom osiguranju kvaliteta. U posljednjem Izvještaju o samovrednovanju FMS Tivat iz 2023. godine, navodi se da "Fakulteti u sastavu Univerziteta Adriatik Bar imaju i realizuju svoje strategije obezbjeđenja kvaliteta koje se ažuriraju i unapređuju kontinuirano. Na bazi njih na opštem nivou Univerziteta "Adriatik" Bar, formulisane su opšte smjernice za Strategiju obezbjeđenja kvaliteta, koja je u skladu sa nacionalnim okvirom za obezbjeđivanje kvaliteta u visokom obrazovanju Crne Gore a koja proizilazi iz ranije navedene misije i vizije Univerziteta "Adriatik" Bar".

U dokumentu "Izvještaj o samoevaluaciji ustanove visokog obrazovanja sa kriterijumima" iz 2024. godine navodi se:

"Jednom godišnje se na Naučno - nastavnom Vijeću FMS definiše akcioni plan za sprovođenje strategije obezbjeđenja kvaliteta u kojem se navode ciljevi. Strategija obezbjeđenja kvaliteta Fakulteta za mediteranske poslovne studije Tivat **podržava uključivanje eksternih stakeholdera u procese obezbjeđivanja kvaliteta na Fakultetu, prvenstveno kvaliteta studijskih programa.** Primjenom savremenih tehnologija koje omogućavaju bržu i jednostavniju komunikaciju sa svim eksternim stakeholderima, Fakultet komunicira sa različitim spoljnim akterima koje nastoji da uključi u cilju podizanja sveukupnog kvaliteta. Komunikacija se obavlja prvenstveno putem elektronske pošte, slanjem elektronske ankete koju stakeholderi popunjavaju i vraćaju Fakultetu i na osnovu čijih rezultata se vrši kontinualna evaluacija prvenstveno studijskih programa i njihove strukture. Primljeni rezultati sprovedene elektronske ankete se zatim obrađuju i prezentuju na sjednici Naučno - nastavnog Vijeća Fakulteta na kojoj se razgovara o daljim pravcima i daju predlozi o eventualnim izmjenama i osavremenjavanju određenog studijskog programa na Fakultetu. Takođe, koriste se i drugi načini komunikacije kao što su mobilna telefonija, prvenstveno Viber grupe i Internet stranice. Upotrebnom savremenih informaciono - komunikacionih tehnologija u redovnoj komunikaciji sa različitim eksternim stakeholderima, Fakultet za mediteranske poslovne studije Tivat je u mogućnosti da dvosmjerno komunicira sa njima, odnosno da razvija poslovne odnose, upoznaje spoljašnje aktere sa različitim aktivnostima i djelatnostima koje se odvijaju na Fakultetu i na taj način gradi povjerenje. Ukoliko određeni eksterni stakeholderi to žele, predstavnici Fakulteta sa njima zakazuju i održavaju sastanke vezane za određene teme kao što su učešće na projektima, rješavanje konkretnih problema nastalih u praksi ili izrada elaborata i studija za potrebe privrede. Verbalna komunikacija na formalnim ili neformalnim sastancima pomaže kada je u pitanju razmjena bitnih i povjerljivih informacija između Fakulteta i eksternih stakeholdera".

Poslovna saradnja i razmjena iskustava sa Univerzitetom "UNION Nikola Tesla" u Beogradu, Fakultetom za kadrovski i inspeksijski menadžment u pomorstvu Split, Visokom školom modernog biznisa Beograd (MBS), te Univerzitetom u Nišu i Univerzitetom Metrololiten iz Beograda, doprinosi poboljšanju efekata eksterne evaluacije obezbjeđenja kvaliteta studijskih programa.

Ostvarivanje periodičnog eksternog osiguranja kvaliteta na Univerzitetu "Adriatik" zasniva se na kontinuiranom unapređenju procesa upravljanja kvalitetom. Kontinuitetu svjedoči nastavak napora na vanjskom osiguranju kvaliteta.

Uvažavanjem preporuka spoljne ekspertize, koje su rezultat iskustva i razmjene informacija sa drugim fakultetima, koji imaju viši ili isti rejting u državi ili svijetu, studijski programi dobivaju na kvalitetu. Svi

studijski programi FMS Tivat pripadaju društvenim naukama i dobrim dijelom su interdisciplinarni. ali da bi to bili u potpunosti, na tome treba još dosta raditi. Vidljiva je i tendencija da Fakultet sve više teži međunarodnoj saradnji kao preduslovu spoljne ekspertize i referenci, a da se pri tome ni malo ne zapostavlja saradnja sa raznim lokalnim (Luka Bar, Marina Bar) i regionalnim partnerima. Fakultet aktivno učestvuje u izradi više međunarodnih projekata, pa su kroz takvu saradnju logične i vidljive koristi od spoljnje ekspertize za unapređenje studijskih programa.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
d. Studijski program odražava četiri svrhe visokog obrazovanja Savjeta Evrope (vidjeti Područje primjene i koncepti).	Ispunjeno <u>Djelimično ispunjeno</u> Nije ispunjeno	Potreban

Komentar:

Studijski programi u značajnoj mjeri odražavaju četiri svrhe visokog obrazovanja (ESG) Savjeta Evrope:

1. Određuje se zajednički okvir za sisteme obezbjeđivanja kvaliteta za učenje i podučavanje na evropskim državnom i institucionalnom nivou;
2. Omogućava se obezbjeđivanje i poboljšanje kvaliteta visokog obrazovanja u Evropskom prostoru visokog obrazovanja (EHEA = European High Education Area);
3. Podržava se uzajamno povjerenje visokoobrazovnih institucija, čime se omogućava priznavanje (ispita i diploma) i mobilnost unutar i preko državnih granica;
4. Obezbjeđuju se informacije o postizanju kvaliteta EHEA, kao glavnog cilja Bolonjskog procesa.

Komisija smatra da su studijski programi Fakulteta bazirani na navedenim standardima i smjernicama za obezbjeđivanje kvaliteta u Evropskom prostoru visokog obrazovanja, pa time ispunjavaju i ESG standarde. (ESG je akronim od riječi „Enviromental, Social and Governance“ („ekološko, društveno i korporativno upravljanje“) te označava tri ključna faktora koja bi se trebala uzeti u obzir prilikom mjerenja održivosti, etičnosti i društveno odgovornog poslovanja pojedine kompanije ili investicije. Primjeri ovakvog poslovanja uključuju analizu kako se pojedina kompanija nosi s klimatskim promjenama, kakav je odnos prema zaposlenima, kako se ponaša prema svojim klijentima i dobavljačima, kakva je korporativna kultura i upravljanje i tome slično.

Studijski programi Fakulteta za mediteranske poslovne studije Tivat usklađeni su i sa četiri principa (cilja) visokog obrazovanja koje je naveo Savjet Evrope. Ovi principi su:

1. **Priprema za održivo zapošljavanje:** Programi imaju za cilj da osposobe studente praktičnim vještinama, znanjima i kompetencijama za profesionalnu karijeru u oblastima pomorstva i turizma, sektorima koji su ključni za privredu, posebno u regionima koji se oslanjaju na pomorsku industriju i turizam.
2. **Život kao aktivni građani u demokratskim društvima:** Programi pripremaju studente da se aktivno i odgovorno angažuju u svojim zajednicama i demokratskim društvima, putem podsticanja kritičnog mišljenja, etičkog rasuđivanja i razumijevanja društvene odgovornosti.
3. **Lični razvoj:** fokus na poslovima u pomorstvu i turizmu pruža široko obrazovno iskustvo koje doprinosi ličnom rastu studenata, pomažući im da razviju niz kompetencija i dublje razumijevanje svijeta.
4. **Razvoj i održavanje široke, napredne baze znanja:** Specijalizovano znanje koje pružaju ovi programi podržavaju unapređenje stručnosti u pomorstvu i turizmu, doprinoseći široj akademskoj i profesionalnoj zajednici.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
e. Studijski program izrađuje se tako da omogućava nesmetano napredovanje studenata kroz studije.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni
Komentar: Studijski programi FMS Tivat predviđaju praktičnu nastavu, (najmanje 25% u odnosu na ukupnu opterećenost studenata po predmetu) kako je i predviđeno Bolonjskom deklaracijom, kao i ishode učenja za naučnu oblast kojoj pripada studijski program, odnosno znanja, vještine i kompetencije za obavljanje djelatnosti. Osnovne studije na akademskim studijskim programima za sticanje diplome akademskih osnovnih studija traju najmanje tri studijske godine, odnosno najmanje 180 ECTS kredita. Student koji je položio sve ispite predviđene za upisani studijski program i ispunio sve ostale obaveze propisane Statutom Fakulteta i ostalim pravilima studiranja, stiče diplomu osnovnih studija (Bachelor) odgovarajućeg studijskog programa. Master studijski program Nautički turizam traje dvije akademske godine (120 ECTS kredita) i mogu ga upisati kandidati čije se dotadašnje studijsko obrazovanje može vrednovati sa 180 ECTS kredita. Diploma koja se stiče po završetku studija je diploma postdiplomskih master akademskih studija, stepen – Master nauka (MSc/MA). Doktorski studijski program Nautički turizam traje tri akademske godine (180 ECTS kredita) i mogu ga upisati kandidati čije se dotadašnje studijsko obrazovanje može vrednovati sa 300 ECTS kredita. Diploma koja se stiče po završetku studija je diploma doktorskih akademskih studija, stepen – Doktor nauka (PhD). Na osnovu izloženog, Komisija je zaključila da studijski programi omogućavaju nesmetano napredovanje studenata kroz studije. Komisija nije primjetila da su neki predmeti kompleksnijeg sadržaja gradiva predviđeni da se izvode na nižim godinama studija, a predmeti jednostavnijeg ili baznog sadržaja na višim godinama. Nastavni plan je koncipiran tako da se polazi od baznih predmeta sa najjednostavnijim gradivom, a kompleksnost gradiva se povećava iz semestra u semestar. Raspored ECTS kredita je precizno definisan opterećenjem studenata za svaki predmet pojedinačno. Prohodnost, odnosno mobilnost studenata, kako u državi tako i u širem okruženju je obezbijeđena, kao i adekvatan način prenosa ECTS kredita i verifikovanje postignuća studenata na razmjeni. Rad studenata se prati i ocjenjuje kontinuirano u toku semestra: svaki oblik aktivnosti se boduje, kao i provjere znanja, a na završnom ispitu se utvrđuje konačna ocjena. Svi oblici provjere znanja su javni.		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
f. Studijski program definiše očekivano opterećenje studenata, npr. pomoću ECTS kredita.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni
Komentar: Pravila studiranja, način ocjenjivanja studenata i druga pitanja uređeni su sljedećim aktima Fakulteta: • Statut Fakulteta, • Pravilnik o studiranju na osnovnim studijima, • Pravilnik o studiranju na postdiplomskim studijima, • Pravilnik o uslovima, kriterijima i postupku upisa na osnovnim studijama i		

- **Pravilnik o načinu i postupku praćenja i vrednovanja rada studenata**

Status studenta stiče se upisom na odgovarajući studijski program. Student se pri upisu studijske godine opredjeljuje za predviđeni dio studijskog programa obima 30 ECTS kredita za semestar, odnosno 60 ECTS kredita za godinu. Student koji ima prijavljeno najmanje 2/3 ukupnog broja ECTS kredita po prvi put u jednoj studijskoj godini smatra se redovnim studentom u pogledu ostvarivanja prava za koja je ovaj status predviđen kao uslov njihovog ostvarivanja. Studijski programi podijeljeni su na studijske godine i semestre. U skladu sa ECTS sistemom, obim studijskog programa iznosi 60 ECTS kredita u jednoj studijskoj godini, odnosno 30 ECTS kredita u jednom semestru. Jedan kredit odnosi se na 30 časova rada studenta. Broj kredita za pojedine predmete (kurseve) određuje se prema broju časova nastave (teorijske i/ili praktične, vježbi, seminara i slično), vremenu rada studenta na samostalnim zadacima (domaći zadaci, projekti, seminarski radovi i slično) i vremenu za učenje kod pripreme za provjeru znanja i ocjenjivanje (testovi, kolokviji, završni ispit).

Ocjenjivanje i vrednovanje vrši se u skladu sa ECTS (Evropski sistem prenosa kredita) odnosno CSPK (Crnogorski Sistem Prenosa Kredita) skalom ocjena: A, B, C, D, E i F. Za svaki predmet postoji kurikulum (Course Syllabus), lista nastavnog plana i programa, koja detaljno opisuje cilj predmeta, sadrži akademski kalendar, literaturu, način ocjenjivanja i način na koji je izračunato opterećenje izraženo brojem ECTS kredita. Na osnovu prikazane strukture studijskih programa može se uočiti da je fond časova i broj ECTS kredita po pojedinim predmetima dobro definisan i u skladu sa ukupnim normama predviđenim Zakonom o visokom obrazovanju i internim Pravilnicima o studiranju na osnovnim i magistarskim studijima.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
g. Studijski program obuhvata dobro strukturirane prilike za praksu gdje je to primjereno.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar:

Svi studijski programi FMS Tivat u svojim curriculumima imaju propisanu tačna satnicu predavanja, vježbi i praktične nastave za svaki predmet. Praktična nastava se izvodi u saradnji sa sljedećim institucijama: Trening centar Fakulteta, MSC Montenegro, Allegra Montenegro, Lustica Bay, mega jahta Laurel L, firma Timers&Co, firma Trans Cargo D.O.O, Uprava carina Crne Gore. Kao visokoškolska institucija FMS Tivat podliježe zakonskim odredbama Zakona o visokom obrazovanju Crne Gore prema kojem je shodno članu 81 svaki fakultet dužan da posjeduje studentsku praksu. Sama mogućnost daljeg razvoja i jačanja Univerziteta "Adriatik" Bar - FMS Tivat zavisi od intenzivnije saradnje sa institucijama koje pružaju studentima Fakulteta mogućnost obavljanja studentske prakse, zajedničkih istraživanja, primjenu teorijskih znanja u parksi kroz rješavanje konkretnih problema, razmjenu iskustava itd. Komisija je na osnovu sastanaka sa zainteresovanim eksternim strankama koje obavljaju studentsku praksu, došla do zaključka da je ovakav vid saradnje na izuzetno visokom nivou. Opšti cilj ovakve vrste saradnje je bolja komunikacija između Fakulteta i institucija iz privrednog okruženja, te priprema i osposobljavanja kvalitetne radne snage za tržište rada. Saradnja i komunikacija na relaciji Fakultet – privredni subjekti podiže se na viši nivo uspostavljanjem studentske prakse odnosno praktičnog osposobljavanja studenata putem potpisivanja formalnih ugovora o saradnji odnosno obavljanju studentske prakse.

U skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju Crne Gore, studijski programi na Fakultetu predviđaju 25% obaveznog ukupnog učešća praktične nastave u ukupnoj realizaciji studijskih programa. Zato je FMS razvijao intenzivnu saradnju sa firmama i kompanijama koje pružaju studentima Fakulteta mogućnost obavljanja studentske prakse, zajedničkih istraživanja, razmjenu iskustava itd. Upoznavanje poslovnog ambijenta, susretanje sa stvarnim poslovnim problemima i načinom njihovog rješavanja tokom studija, predstavlja za sve studente Fakulteta izuzetan benefit, koji im omogućava da što prije nakon diplomiranja realizuju konkurentniju poziciju na tržištu rada. Praksa se obavlja u kompanijama koje sa Fakultetom imaju potpisan ugovor: LB Hotels Management D.O.O., zatim Montenegro Allegra itd.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
h. Studijski program podliježe procesu formalnog odobravanja u okviru ustanove.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni
Komentar: Kao što je navedeno u Izvještaju o samoevaluaciji ustanove visokog obrazovanja FMS Tivat iz decembra 2024. godine, inicijativu za uvođenje novog studijskog programa može pokrenuti osnivač, organi Fakulteta i nastavni kadar. Naučno-nastavno vijeće Fakulteta formira komisiju koja će sačiniti Elaborat o opravdanosti izvođenja studijskog programa. Za potrebe izrade studijskog programa, Fakultet može angažovati i spoljnog eksperta. Elaborat o opravdanosti izvođenja studijskog programa sadrži: a. Uvodni dio koji pruža informacije o razlozima pokretanja studijskog programa, procjenama potreba tržišta rada za tim kadrom, usklađenost sa misijom i vizijom Fakulteta. b. Opis studijskog programa sa informacijama o nazivu i cilju studijskog programa, modelu studijskog programa, oblasti obrazovanja kojoj pripada studijski program, vrsti studija i ishodu procesa učenja, stručnom, akademskom, odnosno naučnom nazivu, uslovima za upis na studijski program, trajanje studija, listi obaveznih i izbornih predmeta sa okvirnim sadržajem, potrebno vrijeme za izvođenje pojedinih oblika studija, predviđeni broj časova za pojedine predmete i njihov raspored po godinama, bodovnu vrijednost svakog predmeta iskazana u ECTS bodovima, bodovnu vrijednost završnog rada iskazana u ECTS bodovima, uslovima upisa studenata u sljedeće semestar, odnosno sljedeću godinu studija, načinu izbora predmeta iz drugih studijskih programa, uslovima za prelazak sa drugih studijskih programa u okviru istih ili srodnih oblasti studija, kao i ostala pitanja od značaja za izvođenje studijskog programa. c. Dokaz o podudarnosti studijskog programa sa najmanje tri studijska programa koji se izvode na akreditovanim visokoškolskim ustanovama u zemljama potpisnicama Bolonjske deklaracije. d. Kadrovski uslovi sadrže listu nastavnika i saradnika koji će učestvovati u realizaciji studijskog programa, pregled opterećenja nastavnika angažovanih na Fakultetu na svim studijskim programima, podaci o administrativnom osoblju, procjeni optimalnog broja studenata koji se mogu upisati na studijski program. e. Prostorni resursi se odnose na podatke o prostoru u vlasništvu proporcionalno broju studenata, potrebne učionice, laboratorije, računarski kabineti, podaci o bibliotečkoj građi itd. f. Finansijski resursi obuhvataju podatke o visini školarine, projekciji prihoda i rashoda studijskog programa. Izrađen Elaborat o opravdanosti izvođenja studijskog programa dostavlja se Nastavno-naučnom vijeću na usvajanje. Usvojeni Elaborat dostavlja se Agenciji za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja radi dobijanja akreditacije, a nakon toga, Ministarstvu prosvjete radi dobijanja licence. Postupak akreditacije i licenciranja studijskog programa sprovodi se u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju. Na FMS Tivat, studijski programi podliježu procesu formalnog odobravanja shodno Statutu Fakulteta, odnosno Upravni odbor Fakulteta, na predlog Naučno - nastavnog Vijeća, odlučuje o osnivanju, dijeljenju, spajanju ili ukidanju studijskih programa.		

Na osnovu procedura i podataka, koje smo preuzeli iz Izveštaja o samoevaluaciji FMS Tivat iz 2024. godine i provjere na licu mjesta, Komisija konstatuje da studijski program i sadržaj Nastavnog plana i programa studija uređuje Nastavno naučno vijeće Fakulteta, koje može donijeti odluku o osnivanju novih studijskih programa u okviru Fakulteta ukoliko se za to ukaže potreba. Prethodnu saglasnost za osnivanje novih studijskih programa mora dati Upravni odbor Fakulteta. Ovaj postupak je definisan Statutom Fakulteta član 28. Komisija smatra da je jasno definisan i uspostavljen proces formalnog odobravanja studijskih programa unutar Fakulteta. Što se tiče aktuelnih studijskih programa, Komisija se na licu mjesta uvjerila i konstatovala da oni imaju sve potrebne elemente i zadovoljavaju sve potrebne uslove (prostorne, kadrovske i finansijske) iz Elaborata o opravdanosti izvođenja studijskih programa.

Preporuke u vezi sa unapređenjem standarda:

Kontinuirani proces ažuriranja studijskih programa u skladu sa razvojem naučne oblasti na koju se oni odnose i potencijalnim unapređenjem prakse u skladu sa novim tehnologijama svakih 4 do 5 godina, koji bi uključivao dodavanje novih predmeta i izbacivanje iz programa nekih predmeta za koje se zaključuje da ne doprinose unapređenju poslovnih procesa i praksi.

Razmatranje mogućnosti uvođenja Integralnog informacionog sistema Fakulteta, koji bi obezbijedio neophodne informacije o studentima, kompjutersko ocjenjivanje studenata (po broju indeksa ili tabelarno), evidenciju ispitnih rokova, evidenciju tema i sadržaja seminarskih i diplomskih radova praćenje napretka u učenju studenata, prijavljivanje ispita itd,

Intenzivnije korišćenje naprednijih opcija MOODLE Courseware softvera, kao što su snimanje predavanja i vježbi i postavljanje tih snimaka na Moodle platformu da budu dostupni svim studentima (Big Blue Button opcija), zatim elektronska evidencija prisustva na nastavi (Attendance opcija), kreiranje različitih vrsta kvizova i testova, automatsko ispravljanje, odnosno ocjenjivanje testova, uploadovanje seminarskih, diplomskih i završnih radova, razne vrste statistike itd.

Organizovanje odsjeka Distance Learning ili učenja na daljinu za studente koji nisu u mogućnosti da studiraju kao redovni studenti, jer su već zaposleni. Ukoliko to ne dozvoljava Zakon o Visokom obrazovanju Crne Gore, potrebno je poduzimati aktivnosti na tome da se promijene odredbe pomenutog zakona. Kao argument za promjenu tih odredbi, trebala bi poslužiti pandemija Corona virusa, koja bi se mogla ponoviti u nekom drugom obliku.

Organizovanje različitih oblika studijskih programa cjeloživotnog učenja (Lifelong Learning).

Uključivanje izučavanja novih tehnologija (Big Data analitika, Data Mining, OLAP alati, Data Warehouse, Ekspertni sistemi, Vještačke neuronske mreže, Blockchain tehnologija, Vještačka inteligencija, Kriptovalute) kroz već postojeće studijske programe ili kroz kreiranje novih studijskih programa)

U skladu sa finansijskim mogućnostima, pokušati dobiti priznate međunarodne certifikate, odnosno akreditacije kao što su AACSB (The Association to Advance Collegiate Schools of Business, a to je Certifikat po međunarodnom standardu ISO 9001:20082009) ili EFMD (European Foundation for Management Development), čime bi se značajno poboljšao rejting Univerziteta na svjetski priznatim listama, kao što je npr. Šangajska rejting lista svjetskih univerziteta (Academic Ranking of World Universities – ARWU) ili Webometrix lista.

STANDARD 3. UČENJE, NASTAVA I PROVJERA ZNANJA USMJERENI NA STUDENTA

Ustanove treba da osiguraju da se programi izvode na način kojim se studenti podstiču na preuzimanje aktivne uloge u kreiranju procesa učenja, te da provjera znanja studenata odražava takav pristup.

Smjernice:

Učenje i nastava usmjereni na studenta imaju važnu ulogu u stimulisanju motivacije studenata, njihove samorefleksije i angažovanosti u procesu učenja. To podrazumijeva pažljivo razmatranje izrade i izvođenja studijskih programa i ocjenu ishoda.

Implementacija procesa učenja i nastave usmjerenih na studenta, uključuje:

- poštovanje i prilagođavanje različitostima studenata i njihovih potreba, omogućavajući fleksibilne putanje učenja;
- razmatranje i korišćenje različitih načina izvođenja nastave, gdje je prikladno;
- fleksibilno korišćenje raznih pedagoških metoda;
- redovno vrednovanje i prilagođavanje načina izvođenja nastave i pedagoških metoda;
- podsticanje osjećaja samostalnosti kod učenika, osiguravajući pri tom adekvatne smjernice i podršku od strane nastavnog osoblja;
- promovisanje uzajamnog poštovanja u odnosu između studenata i nastavnika;
- odgovarajuće postupke za rješavanje po prigovorima studenata.

Imajući u vidu značaj provjere znanja za napredovanje studenata kroz studije i za njihove buduće karijere, u okviru procesa za obezbjeđenja kvaliteta za provjeru znanja vodi se računa o sljedećem:

- lica koja vrednuju studente su upoznata sa postojećim metodama testiranja i ispitivanja i pruža im se podrška za razvoj vlastitih vještina u toj oblasti;
- kriterijum i metode za provjeru znanja, kao i kriterijum za ocjenjivanje, unaprijed se objavljuju;
- provjera znanja omogućava studentima da pokažu u kojoj mjeri su planirani ishodi učenja postignuti. Studenti dobijaju povratne informacije koje su, ukoliko je to potrebno, povezane sa savjetima o procesu učenja;
- gdje je to moguće, provjeru znanja vrši više od jednog ispitivača;
- pravila o provjeri znanja u obzir uzimaju olakšavajuće okolnosti;
- provjera znanja se dosljedno i pravedno primjenjuje na sve studente i sprovodi se u skladu sa navedenim procedurama;
- postoji formalna procedura za žalbe studenata.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Kod učenja i nastave poštuje se i prilagođava različitostima studenata i njihovim potrebama, omogućavajući fleksibilne putanje učenja.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban
<i>Komentar</i> <i>Iz Izveštaja može da se zaključi da Fakultet koristi različite oblike nastave, kao one koje se tiču teorije tako i one koje se odnose na praksu.</i> <i>Učenje i nastava je prilagođena svim studentima.</i>		

Fakultet nastoji da usavršava svoje nastavnike kako bi se poboljšale njihove kompetencije i sposobnost da podučavaju različite profile studenata.

Relevantni akti su pravilnici o studiranju na svim nivoima studija.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
b. Kod učenja i nastave razmatraju se i koriste različiti načini izvođenja nastave, gdje je prikladno.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

U nastavi se koriste različiti načini izvođenja nastave koji su prilagođeni svim studentima. Posebno je značajno što Fakultet posjeduje razvijenu DLS (Moodle) platformu pomoću koje svim svojim studentima obezbjeđuje nesmetan pristup nastavnim materijalima, provjeri znanja, praćenje napretka i olakšavanje komunikacije između studenata i nastavnog kadra.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
c. Kod učenja i nastave fleksibilno se koriste razne pedagoške metode.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Iz Izveštaja može da se zaključi da se na Fakultetu koriste različite pedagoške metode. Nastava se odvija na način koji je prilagođen studentima. Značajno je da teorijsku nastavu prati i praksa. Fakultet koristi platforme za e-učenje i onlajn resurse.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
d. Kod učenja i nastave redovno se vrednuju i prilagođavaju načini izvođenja nastave i pedagoške metode.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Ustanova navodi da koristi različite načine izvođenja nastave, kao i na koji način se vrši kontrola izvođenja nastave. Prilikom posete Fakultetu zaposleni su objasnili detaljno način izvođenja nastave. U nastavi se koriste različiti načini izvođenja nastave koji su prilagođeni svim studentima.

Posebno je značajno što Fakultet posjeduje razvijenu DLS (Moodle) platformu pomoću koje svim svojim studentima obezbjeđuje nesmetan pristup nastavnim materijalima, provjeri znanja, praćenje napretka i olakšavanje komunikacije između studenata i nastavnog kadra. Ustanova ima način kontrolu prisustva nastavi. Ustanova je dostavila Obrazac za evidenciju prisustva predavanjima i vežbama.

Prilikom posete Fakultetu, prilikom razgovora sa zaposlenima i studentima, moglo se zaključiti da je ovaj kriterijum **ispunjen**.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
e. Kod učenja i nastave podstiče se osjećaj samostalnosti kod učenika, osiguravajući pritom adekvatne smjernice i podršku od strane nastavnog osoblja.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Ustanova navodi da je nastava usmerena u pravcu da student oseća samostalnost u učenju. Svakako ostavlja se prostor i za grupni rad.

Prilikom posete Fakultetu, prilikom razgovora sa zaposlenima i studentima, moglo se zaključiti da je ovaj kriterijum **ispunjen**.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
f. Kod učenja i nastave promoviše se uzajamno poštovanje između učenika i nastavnika.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Ustanova navodi na koji način se promoviše uzajamno poštovanje, kao i akte fakulteta koji su relevantni za ovaj deo. Pre svega reč je o etičkom kodeksu.

Prilikom posete Ustanovi zaključilo se da do sada nije uočeno plagiranje radova od strane studenata ili nastavnika. Takođe, nije bilo prijava za netolerantnost na bilo kojoj osnovi ili diskriminacije usmerene protiv studenata ili zaposlenih.

Prilikom posete Fakultetu, prilikom razgovora sa zaposlenima i studentima, moglo se zaključiti da je ovaj kriterijum **ispunjen**.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
g. Kod učenja i nastave postoje odgovarajući postupci za rješavanje po prigovorima studenata.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

<i>Komentar</i> <i>Ustanova navodi koja je procedura za prigovore studenata, ali ne navodi koji akt uređuje pitanje prigovora. Ustanova je dostavila Pravilnik o načinu i postupku vrednovanja i ocjenjivanja rada studenata, kojim se uređuje ova oblast.</i> <i>Prilikom posete Fakultetu studenti i zaposleni su detaljno pojasnili ovaj kriterijum.</i>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
h. Lica koja vrednuju studente su upoznata sa postojećim metodama testiranja i ispitivanja i pruža im se podrška za razvoj vlastitih vještina u toj oblasti.	Ispunjeno <u>Djelimično ispunjeno</u> Nije ispunjeno	Potreban
<i>Komentar</i> <i>Ustanova navodi da su na Fakultetu za mediteranske poslovne studije Tivat svi profesori i saradnici u nastavi uspješno završili seminar za andragoško osposobljavanje. Takođe, Fakultet redovno organizuje i druge obuke i seminare koji imaju za cilj da se nastavnom kadru Fakulteta omogući nesmetana podrška za razvoj vlastitih vještina u odgovarajućim oblastima.</i> <i>Međutim, Fakultet nije priložio dokaze o tome, što je verovatno posledica propusta u dostavljanju dokumentacije ili im prilikom obaveznog seminara o tome nisu dati odgovarajući dokazi - što nije propust Ustanove.</i> <i>Prilikom posete Fakultetu zaposleni su detaljno pojasnili ovaj kriterijum.</i>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
i. Kriterijum i metode za provjeru znanja, kao i kriterijum za ocjenjivanje, unaprijed se objavljuju.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban
<i>Komentar</i> <i>Ustanova navodi na koji način se studenti unapred upoznaju sa planom rada i ostalim pitanjima koja se tiču nastave.</i> <i>Prilikom posete Fakultetu studenti su detaljno objasnili na koji način se upoznaju sa planom rada u vezi nastave.</i> <i>Pre svega se od strane nastavnika na početku godine upoznaju sa planom nastave.</i> <i>Studenti se i preko platforme DSL i sajta Fakulteta upoznaju sa planom rada.</i> <i>Ukoliko dođe do odgovarajućih izmena studenti se na vreme o tome obaveštavaju.</i> <i>Studenti imaju mogućnost da se informišu o svim promenama koje se tiču plana rada i ostalih pitanja.</i>		

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
j. Provjera znanja omogućava studentima da pokažu u kojoj mjeri su planirani ishodi učenja postignuti. Studenti dobijaju povratne informacije, koje su, ukoliko je to potrebno, povezane sa savjetima o procesu učenja.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban
<i>Komentar</i> <i>Ustanova opisuje procedure u vezi polaganje ispita u zavisnosti od toga da li se ispit polaže pismeno ili usmeno.</i> <i>Pravilnikom o načinu i postupku vrednovanja i ocenjivanja rada studenata se uređuje procedura za polaganje ispita i načina ocenjivanja. Ovim aktom se uređuju i pitanja podnošenje prigovora od strane studenata koji nisu zadovoljni ocenom ili smatraju da ispit nije sproveden u skladu sa propisima. Pravilnikom se propisuju rokovi, organ koji odlučuje – uređuju se materijalna i procesna pitanja.</i> <i>Prilikom posete Fakultetu, prilikom razgovora sa zaposlenima i studentima, moglo se zaključiti da je ovaj kriterijum ispunjen.</i>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
k. Gdje je to moguće, provjeru znanja vrši više od jednog ispitivača.	Ispunjeno <u>Djelimično ispunjeno</u> Nije ispunjeno	<u>Potreban</u>
<i>Komentar</i> <i>Ustanova navodi da ocenu u okviru pojedinog predmeta daje isključivo predmetni nastavnik. Precizira se postupak formiranja komsije, ali i uključivanje više nastavnika za proveru znanja za svaki predmet.</i>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
l. Pravila o provjeri znanja u obzir uzimaju olakšavajuće okolnosti.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban
<i>Komentar</i> <i>Ustanova navodi da se olakšavajuće okolnosti odnose na vrhunske sportiste i za lica sa invaliditetom.</i> <i>Prilikom posete Fakultetu, prilikom razgovora sa zaposlenima i studentima, moglo se zaključiti da je ovaj kriterijum ispunjen.</i>		

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
m. Provjera znanja se dosljedno i pravedno primjenjuje na sve studente i sprovodi se u skladu sa navedenim procedurama.	Ispunjeno <u>Djelimično ispunjeno</u> Nije ispunjeno	Potreban
<i>Komentar</i> <i>Ustanova precizira proceduru koja se tiče polaganja ispita, ali ne navodi svoje propise koji uređuju ovu oblast. Ustanova je dostavila Pravilnik o načinu i postupku vrednovanja i ocjenjivanja rada studenata. Ovim Pravilnikom se uređuju pravila polaganja ispita.</i> <i>Prilikom posete Fakultetu, prilikom razgovora sa zaposlenima i studentima, moglo se zaključiti da je ovaj kriterijum delimično ispunjen.</i>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
n. Postoji formalna procedura za žalbe studenata.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni
<i>Komentar</i> <i>Ustanova navodi da je donela Uputstvo o praćenju i mjerenju zadovoljstva korisnika usluga (studenata), kojim se uređuje predmetna materija. Ustanova je u materijalima dostavila navedeno uputstvo.</i> <i>Pravilnikom o načinu i postupku vrednovanja i ocjenjivanja rada studenata se uređuje procedura za podnošenje prigovora. Student ima pravo da podnese prigovor ako nije zadovoljan ocenom. Prigovor se podnosi dekanu i on donosi odluku o prigovoru. Takođe, predviđa se pravo prigovora ako student smatra da ispit nije sproveden u skladu sa zakonom i drugim aktima Fakulteta. Student ima pravo da traži i izuzeće nastavnika.</i> <i>Prilikom posete Fakultetu, prilikom razgovora sa zaposlenima i studentima, moglo se zaključiti da je ovaj kriterijum ispunjen.</i>		

Preporuke u vezi unapređenja standarda

Sva dokumenta objaviti sa sajtu Fakulteta.

Ukoliko postoji mogućnost studentima odrediti mentore iz reda nastavnika.

Više raditi na praktičnoj nastavi.

Više raditi na edukaciji zaposlenih u pogledu metoda testiranja i ispitivanja.

Ukoliko je moguće za svaki predmet angažovati dva nastavnika.

STANDARD 4. UPIS STUDENATA, NJIHOVO NAPREDOVANJE KROZ STUDIJE, PRIZNAVANJE I SERTIFIKACIJA

Ustanove treba na dosljedan način da primjenjuju prethodno definisane i objavljene propise koji obuhvataju sve faze studiranja, odnosno upis studenata, njihovo napredovanje kroz studije, priznavanje i sertifikaciju.

Smjernice:

Obezbjedivanje uslova i podrške koji su neophodni za napredovanje studenata kroz akademsku karijeru je u najboljem interesu svakog pojedinačnog studenta, programa, ustanove i sistema. Od ključnog je značaja da procedure upisa, priznavanja i završetka studija budu primjerene svrsi, naročito kada su studenti mobilni u okviru jednog ili više sistema visokog obrazovanja.

Važno je da se politike pristupa, procesi i kriterijum za upis sprovode dosljedno i na transparentan način, i da je obezbijeđeno upoznavanje studenata sa radom ustanove i uvođenje u program.

Ustanove treba da uspostave i procese i instrumente za prikupljanje, praćenje i reagovanje na informacije o napredovanju studenata kroz studije.

Pravično priznavanje visokoškolskih kvalifikacija, perioda studija i prethodnog učenja, uključujući priznavanje neformalnog i informalnog učenja, predstavljaju osnovne komponente za osiguravanje napredovanja studenata kroz studije, pri čemu se promoviše mobilnost. Odgovarajuće procedure za priznavanje, oslanjaju se na:

- usklađenosti institucionalne prakse priznavanja sa principima Lisabonske konvencije o priznavanju;
- saradnju sa drugim ustanovama, agencijama za obezbjeđenje kvaliteta i nacionalnim ENIC/NARIC centrom, u cilju osiguravanja dosljednog priznavanja u cijeloj zemlji.

Diplomiranje predstavlja kulminaciju perioda studiranja studenata. Studenti treba da dobiju dokumentaciju kojom se obrazlaže koje su kvalifikacije stekli, uključujući postignute ishode učenja i kontekst, nivo, sadržaj i status studija koje su pohađali i koje su uspješno završili.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Politike pristupa, procesi i kriterijum za upis sprovode se dosljedno i na transparentan način. Obezbijeđeno je upoznavanje studenata sa radom ustanove i uvođenje u program.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni
<i>Ustanova raspolaže svim važnim propisima za studijski program sa ključnim pravilima za upis, tok studija i završetak programa. Postupci su skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju ("Službeni list Crne Gore", br. 044/14 od 21.10.2014, 052/14 od 16.12.2014, 047/15 od 18.08.2015, 040/16 od 30.06.2016, 042/17 od 30.06.2017, 071/17 od 31.10.2017, 055/18 od 01.08.2018, 003/19 od 15.01.2019, 017/19 od 19.03.2019, 047/19 od 12.08.2019, 072/19 od 26.12.2019, 074/20 od 23.07.2020, 104/21 od 30.09.2021, 086/22 od 03.08.2022, 086/22 od 03.08.2022) i Statutom Univerziteta Crne Gore (prečišćeni tekst) (Osnovni tekst Statuta Univerziteta Crne Gore br. 07-304 od 04.02.2015. (Bilten UCG, br. 337 – posebno izdanje od 13.02.2015.), Odluka o izmjenama i dopunama Statuta Univerziteta Crne Gore, br. 02 – 350/1 od 17.12.2018. (Bilten UCG, br. 447 od 31.12.2018.)). Na web stranicama Fakulteta detaljno su obrazloženi uslovi i kriterijumi upisa s</i>		

potrebno dokumentacijom, a budući studenti se mogu upoznati sa sadržajem studija i uslovima studiranja na "Danima otvorenih vrata", kao i preko linka s javno dostupnim podacima.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
b. Ustanova uspostavlja procese i instrumente za prikupljanje, praćenje i reagovanje na informacije o napredovanju studenata kroz studije.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Ustanova detaljno obrazlaže načine ocjenjivanja i praćenja studenata u skladu s priloženim pravilnicima i iskustvima dobre prakse u provođenju Bolonjskog procesa. Studenti su aktivno uključeni u demokratski izabranim organima za praćenje procesa napredovanja kao i u ocjenjivanju kvalitete studiranja kroz sedam anketa u toku jedne školske godine. Shodno tome, studenti su dobro informirani o svojim pravima i obvezama u procesu studiranja.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
c. Institucionalna praksa priznavanja je u skladu sa principima Lisabonske konvencije o priznavanju.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Na Fakultetu se aktivno primjenjuju zaključci Konvencije o priznavanju kvalifikacija visokog obrazovanja u evropskom regionu (Lisabon, 11. IV 1997.godine). Detaljno su opisani potrebna dokumentacija kao i sam proces odlučivanja u ocjeni stranih diploma i sertifikata. Ustanova u potpunosti udovoljava uvjetima Konvencije i omogućava mobilnost studenata.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
d. Saradnja sa drugim ustanovama, agencijama za obezbjeđenje kvaliteta i domaćim ENIC/NARIC centrom, u cilju osiguravanja dosljednog priznavanja u cijeloj zemlji.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Ustanova raspolaže sa svim potrebnim akreditacijama i licencijama koje su javno istaknute na web stranicama Fakulteta. S domaćim ENIC/NARIC centrom surađuje po potrebi kao i s nadležnim Ministarstvom i Agencijom za obezbjeđenje i kontrolu kvaliteta visokog obrazovanja. Fakultet surađuje s drugim visokoškolskim ustanovama u zemlji i inostranstvu. Rad Fakulteta je prezentiran javno i transparentno, ističe svoju kvalitetu, a podložan je kritici i unapređenju.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
e. Po završetku programa, studenti dobijaju dokumentaciju kojom se obrazlaže koje su kvalifikacije stekli, uključujući postignute ishode učenja i kontekst, nivo, sadržaj i status studija koje su pohađali i koje su uspješno završili.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Vrste diploma definisane su Članom 83. Zakona o visokom obrazovanju, a dvojezična diploma i dodatak diplomi izdaje se u skladu sa Pravilnikom o sadržaju i obliku diplome i dopune diplome (supplement), vođenju matične knjige studenata, evidenciji i sadržaju javnih isprava koje izdaje univerzitet i ustanove visokog obrazovanja (objavljen u "Sl. listu RCG", br. 9 od 12. februara 2007.). Ovaj Pravilnik je obavezujući za sve nivoe studija na Univerzitetu Crne Gore i sadrži Obrazac 6

(Struktura dopune diplome), kao i Uputstvo za popunjavanje dopune diplomi. Ustanova prilaže primjerak dvojezične diplome kao i supplement s detaljno obrazloženim nivoom, sadržajem i statusom studija te postignutom kvalifikacijom. Fakultet formalno udovoljava obvezama izdavanja propisane dokumentacije na završetku studija, te sa istim omogućava zapošljavanje u struci.

Preporuke u vezi unapređenja standarda:

- Fakultet ispunjava formalne uslove provođenja studijskih programa, te intenzivno radi na unapređenju kvalitete studiranja. Sadržajno se očekuje veća mobilnost studenata u cilju brže i bolje razmjene znanja, ideja i iskustava, te usvajanja evropskih standarda;
- Organizacija smotre fakulteta (samostalno ili u okviru Sveučilišta) u svrhu upoznavanja potencijalnih studenata sa radom ustanove; kontinuirano ažuriranje sadržaja web stranice i dostupnosti materijala na digitalnoj platformi; individualni obilazak srednjih škola u svrhu prezentacije Fakulteta i regrutiranja srednjoškolaca;
- Provoditi godišnju analizu prolaznosti studenata na pojedinačnim studijskim smjerovima (izraditi dokaze - imenovanje Povjerenstva, izrada izvještaja, prijedlog provedbe korektivnih radnji); utvrđivanje studenata u riziku od odustajanja od studija, praćenje trendova;
- Razmisliti o uvođenju dvostrukog ocjenjivanje ispita, te mentorskog sustava studentima;
- Kontinuirano dokumentirati sve procese koji se odnose na upis, napredovanje, priznavanje i sertifikaciju studentima, a osobito ažurirati web stranicu na kojoj je potrebno sve dokumente učiniti dostupnima.

STANDARD 5. NASTAVNO OSOBLJE

Ustanove treba da osiguraju kompetentnost svog nastavnog osoblja. Treba da primjenjuju pravične i transparentne procese prilikom zapošljavanja i razvoja zaposlenih.

Smjernice:

Uloga predavača je od ključnog značaja za stvaranje kvalitetnog iskustva studiranja i omogućavanja sticanja znanja, kompetencija i vještina. Sve raznovrsnija studentska populacija i veća usredsređenost na ishode učenja zahtijeva učenje i nastavu usmjerene na studenta, pa se time i uloga nastavnika mijenja (vidjeti Standard 1.3).

Ustanove visokog obrazovanja su najodgovornije za kvalitet svojih zaposlenih i pružanje odgovarajućeg okruženja za efikasno obavljanje posla.

Takvo okruženje:

- uspostavlja i pridržava se jasnih, transparentnih i pravičnih procesa za zapošljavanje i uslova zapošljavanja u okviru kojih se prepoznaje značaj podučavanja;
- nudi i promoviše mogućnosti za profesionalni razvoj nastavnog osoblja;
- podstiče naučne aktivnosti radi jačanja veze između obrazovanja i istraživanja;
- podstiče inovacije u nastavnim metodama i korišćenje novih tehnologija.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Ustanova uspostavlja i pridržava se jasnih, transparentnih i pravičnih procesa za zapošljavanje i uslova zapošljavanja koji prepoznaju značaj podučavanja.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban
<i>Komentar:</i> <i>Proces zapošljavanja i angažovanja nastavnika propisan je Zakonom o visokom obrazovanju Crne Gore (gostujući profesori i emeritusi), Statutom Fakulteta, kao i Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta. Navedenim aktima predviđeni su uslovi i transparentni procesi zapošljavanja akademskog i neakademskog osoblja. Poznavanjem i poštovanjem relevantnih propisa, Uprava Fakulteta obezbjeđuje izvršavanje zakona, drugih propisa i opštih akata, kao i sprovođenje programskih i ostalih aktivnosti iz nadležnosti rada Fakulteta, te zakonito, stručno i efikasno vršenje poslova i zadataka zaposlenih na Fakultetu. Nastavni kadar se bira na javnom Konkursu, oglašenom na sajtu Fakulteta i u medijima, iz redova doktora nauka s akademskim zvanjem docenta, vanrednog i redovnog profesora ili da su istaknuti stručnjaci iz privrede sa naučnim zvanjem doktora nauka, kao i gostujući profesori i emeritusi. Saradnici u nastavi biraju se iz redova magistranata, doktoranata i doktora nauka sa ili bez akademskoga zvanja, po javnoj i jasnoj proceduri i skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju Crne Gore. Oni treba da ispunjavaju sljedeće uslove: da su studenti master studija ili – da imaju diplomu magistar/master studija ili – da su studenti doktorskih studija, odnosno da su doktori nauka.</i> <i>Kao što je navedeno u Izvještaju o samoevaluaciji FMS Tivat iz 2024. godine, Fakultet shodno Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, za realizaciju svojih usluga, upravlja procesom nabavke usluga i proizvoda koji bitno utiču na kvalitet usluga FMS Tivat. Te usluge su:</i> <i>1. usluge podugovorenih nastavnika i saradnika u nastavi za izvođenje nastave (predavanja i vježbi) na studijskim programima na FMS Tivat,</i>		

2. usluge podugovorenih nastavnika i saradnika u nastavi za izvođenje nastave (predavanja i vježbi) na programima cjeloživotnog obrazovanja,
3. usluge korišćenja opreme, vlasništvo davaoca usluge, za potrebe izvođenja praktičnog dijela nastave,
4. usluge podugovorenih nastavnika (eksperti sa potrebnim ovlaštenjima i znanjem) za izvođenje predavanja i vježbi
5. usluge korišćenja opreme, vlasništvo davaoca usluge, za potrebe izvođenja praktičnog dijela obuke.

Lica koja se angažuju na FMS Tivat za izvođenje programa obrazovanja odraslih u obavezi su da imaju Potvrdu o andragoškom osposobljavanju.

Proizvodi koji bitno utiču na kvalitet usluge FMS Tivat je literatura koja se koristi u realizaciji nastave i u realizaciji obuke. Literaturu za svaki nastavni predmet navodi predmetni nastavnik, a za svaku obuku predavač potrebnu literaturu navodi u silabusu. FMS Tivat potrebnu literaturu, ako nije raspoloživa u biblioteci, kupuje na slobodnom tržištu. Sistematizacija radnih mjesta se definišu radna mjesta u skladu sa nastavnim planom odnosno prema potrebama realizacije naučno - nastavne djelatnosti i naučno - istraživačkog rada.

U poglavlju Zakona o visokom obrazovanju Crne Gore „Uslovi za osnivanje i obavljanje djelatnosti“, a prema članu 23 tog poglavlja, Ustanova se može osnovati i obavljati djelatnost, ako ima pored ostalih uslova, navedenih pod ostalim tačkama ovog člana osim tačke 4) koja se odnosi na obezbjeđenje akademskog osoblja koje je izabrano u akademsko zvanje po propisima Crne Gore, od kojih su **najmanje tri nastavnika za osnovne studije, odnosno dva nastavnika za master studije, sa akademskim zvanjem, koji su zaposleni sa punim radnim vremenom**. Na osnovu dostavljenih ugovora o radu akademskog osoblja, kao i ugovora o dopunskom radu akademskog osoblja, koje je zaposleno u ustanovi FMS Tivat, zatim dokumentacije o izborima u zvanje akademskog osoblja i ostale dokumentacije, vidljivo je da bez obzira što Komisiji nisu dostavljeni ugovori o radu svih zaposlenih akademskih radnika (dostavljeno je 5 ugovora o radu na neodređeno vrijeme za 4 profesora i jednog docenta) da ustanova FMS Tivat ispunjava član 23 Zakona o visokom obrazovanju Crne Gore.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
b. Ustanova nudi i promovise mogućnosti za profesionalni razvoj nastavnog osoblja.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar: FMS Tivat je jedan od osnivača Univerziteta "Adriatik" Bar. U skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju Crne Gore, Univerzitet "Adriatik" Bar je na osnovu Pravila postupka izbora u akademska i naučna zvanja svom nastavnom osoblju na Univerzitetu pružio mogućnost napredovanja odnosno daljeg profesionalnog razvoja u viša akademska zvanja. U okviru Fakulteta i Univerziteta otvorene su mogućnosti za profesionalni razvoj nastavnoga osoblja u prvom redu kroz saradnju sa drugim visokoobrazovanim ustanovama s kojima je potpisan sporazum o saradnji i koji omogućuje između ostalog i razmjenu nastavnog osoblja, kao i u okviru CEEPUS, ERASMUS, ERASMUS+ i drugih programa razmjene (Dva dobijena programa sa Fakultetom za kadrovski i inspekcijski menadžment u pomorstvu - Arca iz Splita, kao i putem ugovora o dugoročno poslovno - tehničkoj i naučno istraživačkoj saradnji potpisanih između FMS TIVAT-a i različitih fakulteta iz Hrvatske, Slovenije, Srbije i Univerzitetom WangLi iz Ningboa, Kina).

Odluka o finansiranju izdavačke djelatnosti kojom Fakultet finansira nastavne udžbenike, priručnike i skripte, čiji su autori nastavnici i saradnici, predstavlja značajnu podršku nastavnom osoblju u smislu profesionalnog razvoja. Jedna od značajnih mogućnosti koje Fakultet pruža svom nastavnom osoblju za njihov profesionalni razvoj je i godišnja preplata na renomirane baze podataka gdje su oni u mogućnosti da potpuno besplatno preuzmu članke i radove iz vodećih časopisa, koji se odnose na njihove predmetne oblasti i/ili oblasti interesovanja, čime stiču mogućnost uvida u aktuelnu problematiku i tematiku. Na Fakultetu postoji odjel, odnosno grupa zaposlenih, čija je osnovna dužnost da pravi plan usavršavanja kadrova i upravlja svim procesima i aktivnostima razvoja profesionalne karijere nastavnog osoblja.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
c. Ustanova podstiče naučne aktivnosti radi jačanja veze između obrazovanja i istraživanja.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban
Komentar <i>FMS Tivat je dobio licencu za obavljanje naučno - istraživačke djelatnosti Ministarstva nauke broj: 01-481/3 od 24. maja 2016. godine čime je omogućeno apliciranje i učestvovanje u brojnim projektima i mogućnost dobijanja istraživačkih grantova i kredita nastavnom osoblju Fakulteta. Zahvaljujući preplati na međunarodne baze podataka vodećih svjetskih časopisa, nastavnom osoblju Fakulteta je omogućen potpuno besplatan pristup vodećim časopisima i radovima pomoću kojih su u mogućnosti da povećaju kvalitet svojih istraživanja, prodube svoja naučna interesovanja i publikuju rezultate svojih istraživanja u referentnim časopisima.</i> <i>S druge strane, u sastavu FMS Tivat posluje i Centar za obuku pomoraca, koji predstavlja unutrašnju organizacionu jedinicu koja raspolaže sa najmodernijim nautičkim, brodomašinskim, GMDSS i High voltage simulatorima i certifikovan je (putem firme Bureau Veritas i Ministarstva saobraćaja i pomorstva Crne Gore) za obavljanje više od 100 različitih obuka prema Pravilniku o osposobljenosti pomoraca, što pruža dodatne mogućnosti za jačanja veze između obrazovanja i istraživanja. Komisija je posjetila Centar za obuku pomoraca i na licu mjesta se uvjerila da je opremljen najmodernijom nautičko-pomorskom opremom, na kojoj pomorce obučavaju visoko kvalifikovani kadrovi. Ovaj Centar sa ovakvom opremom i stručnim kadrovima za obuku pomoraca omogućava inovacije u nastavnim metodama i intenzivnu primjenu najsavremenijih tehnologija u nastavnom procesu.</i> <i>FMS je učestvovao u organizaciji međunarodnih naučnih skupova, od kojih su neki organizovani u saradnji sa partnerima iz inostranstva. Takođe nastavno osoblje učestvuje u nekoliko naučnih projekata koje realizuje Fakultet. Naučne aktivnosti se podstiču kroz motivisanje nastavnoga osoblja da svoje naučne radove objavljuje u relevantnim domaćim i međunarodnim časopisima, kao i na naučnim skupovima.</i> <i>Pored toga, Fakultet izdaje i štampa i međunarodni naučni časopis pod nazivom " Ekonomski eseji" ISSN 2536-5460 (Ekonomski eseji (ISSN 2536-5460 / Rješenjem Ministarstva kulture Crne Gore br. 05-2895/2 od 06. novembra 2015. godine časopis je upisan u evidenciju medija pod red. br. 772), čime se intenziviraju naučno - istraživačke i izdavačke djelatnosti na Fakultetu i pruža mogućnost nastavnom osoblju da još više učestvuju u naučno istraživačkom radu i povezivanju istraživanja i obrazovanja što je osnovni cilj Strategije naučnoistraživačke djelatnosti 2024-2028.godine Ministarstva prosvjete, nauke i tehnoloških inovacija Crne Gore.</i>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
d. Ustanova podstiče inovacije u nastavnim metodama i korišćenje novih tehnologija.	Ispunjeno <u>Djelimično ispunjeno</u> Nije ispunjeno	Potreban
Komentar: <i>Fakultet raspolaže odgovarajućim prostorom, koji je prilagođen nastavnom procesu, kao i savremenom nastavnom opremom. Prostor namijenjen izvođenju nastave obuhvata: amfiteatre, učionice, računarski centar, biblioteku sa čitaonicom, kao i amfiteatar u prostoru FMS Tivat. Na Fakultetu se nalaze najsavremeniji nautički, brodomašinski, GMDSS i High Voltage simulatori koji omogućavaju inovacije u nastavnim metodama i intenzivnu primjenu najsavremenijih tehnologija u nastavnom procesu. Takođe, Fakultet je u prošlogodišnjem periodu nabavljao savremenu tehničku</i>		

opremu koja podrazumijevaju NoteBook računare, Laptope, projektore, led televizore velikih dimenzija kao i odgovarajuće uređaje za ozvučenje, koji su stvorili uslove za nesmetano funkcionisanje kako teorijskog tako i praktičnog nastavnog procesa na Fakultetu. Zbog iskustava dobijenih u prethodnom periodu Corona virusa i zbog sve većeg prisustva digitalizacije u visokom obrazovanju, Fakultet se polako strateški okreće ka primjeni savremenih informaciono - komunikacionih tehnologija u svojim svakodnevnim aktivnostima. Svemu tome ide u prilog i činjenica da je Fakultet među prvima uveo Distance Learning System, odnosno Moodle Platformu na kojoj se nalaze digitalizovani svi nastavni materijali na Fakultetu koji su u potpunosti dostupni studentima i nastavnom osoblju. Na Moodle Platformi se obavlja i međusobna komunikacija, kao i druge aktivnosti koje su vezane za samostalni rad i učenje studenata.

Preporuke u vezi sa unapređenjem standarda

Kontinuirana provedba pedagoško-didaktičkih edukacija za sve zaposlenike uključene u nastavni proces, u svrhu unaprjeđenja nastavničkih kompetencija.

Uključivanje izučavanja novih tehnologija (Big Data analitika, Data Mining, OLAP alati, Data Warehouse, Ekspertni sistemi, Vještačke neuronske mreže, Blockchain tehnologija, Vještačka inteligencija, Kriptovalute, Cloud Computing) kroz već postojeće studijske programe ili kroz kreiranje novih studijskih programa)

Razmatranje mogućnosti uvođenja Integralnog informacionog sistema Fakulteta, koji bi obezbijedio neophodne informacije o studentima, kompjutersko ocjenjivanje studenata (po broju indeksa ili tabelarno), evidenciju ispitnih rokova, evidenciju tema i sadržaja seminarskih i diplomskih radova praćenje napretka u učenju studenata, prijavljivanju ispita itd,

Intenzivnije korišćenje naprednijih opcija MOODLE Courseware softvera, kao što su snimanje predavanja i vježbi i postavljanje tih snimaka na Moodle platformu da budu dostupni svim studentima (Big Blue Button opcija), zatim elektronska evidencija prisustva na nastavi (Attendance opcija), kreiranje različitih vrsta kvizova i testova, automatsko ispravljanje, odnosno ocjenjivanje testova, uploadovanje seminarskih, diplomskih i završnih radova, razne vrste statistike itd.

Nabavka softvera, koji otkriva plagijarizam radova (Turnitin softver, Smodin ili JustDone).

STANDARD 6. RESURSI ZA UČENJE I PODRŠKA STUDENTIMA

Ustanove treba da na odgovarajući način finansiraju aktivnosti učenja i nastave i da obezbijede adekvatne i lako dostupne resurse za učenje, kao i podršku studentima.

Smjernice:

U cilju pružanja optimalnog iskustva studiranja, ustanove obezbjeđuju niz resursa radi pružanja podrške u učenju. Ovi resursi su različiti, od fizičkih resursa, poput biblioteka, sredstava za učenje i informatičke infrastrukture, do ljudske podrške u vidu mentora i drugih savjetnika. Uloga službi za pružanje podrške od naročitog je značaja kod omogućavanja mobilnosti studenata u okviru jednog ili više sistema visokog obrazovanja.

Potrebe raznovrsne studentske populacije (kao što su zreli, vanredni, zaposleni i studenti iz inostranstva, kao i studenti sa invaliditetom), te prelazak na učenje usmjereno na studenta i fleksibilne modele učenja i nastave, uzimaju se u obzir prilikom raspodjele, planiranja i obezbjeđivanja resursa za učenje i pružanje podrške studentima.

Aktivnosti i sredstva za pružanje podrške mogu se organizovati na različite načine, u zavisnosti od konteksta ustanove. Međutim, kroz unutrašnje obezbjeđenje kvaliteta osigurava se da svi resursi budu primjereni svrsi, dostupni, te da studenti budu informisani o servisima koji su im na raspolaganju.

Uloga pomoćnog i administrativnog osoblja je izuzetno važna za pružanje usluga podrške, zbog čega treba da bude kvalifikovano i da ima mogućnosti za razvoj svojih kompetencija.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Ustanova obezbjeđuje niz resursa radi pružanja podrške u učenju.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Kriterijum je ispunjen.

Studenti Fakulteta za mediteranske i poslovne studije Tivat na raspolaganju imaju fakultetsku biblioteku. Osim fizičkih i tehničkih kapaciteta, studentima su omogućeni i svi ostali vidovi podrške, kroz redovne konsultacije sa profesorima i saradnicima, kao i kroz rad studentske službe.

Fakultet je studentima obezbijedio resurse za učenje na Internetu odnosno elektronsku Moodle platformu (na adresi: <https://e-studije.me/pfb/login/index.php>) na kojoj se nalaze nastavni materijali i ostali alati koji omogućavaju podršku hibridnom načinu studiranja i interaktivnost. Studenti ovog fakulteta imaju na raspolaganju fond biblioteke Centra za kulturu Tivat, kao i preko 20000 naslova Pomorskog muzeja.

Osim fizičkih i tehničkih kapaciteta, studentima su omogućeni i svi ostali vidovi podrške, kroz redovne konsultacije sa profesorima i saradnicima, kao i kroz rad studentske službe. Takođe, važan resurs u pružanju podrške u učenju je i praktična nastava.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
b. Ustanova uzima u obzir potrebe raznovrsne studentske populacije, te prelazak na učenje usmjereno na studenta i fleksibilne modele učenja i nastave, prilikom raspodjele, planiranja i obezbjeđivanja resursa za učenje i pružanje podrške studentima.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Kriterijum je ispunjen.

Fakultet za mediteranske i poslovne studije Tivat pruža mogućnosti za mobilnost studenata, i kontinuirano prati uspjeh studenata u završavanju ispitnih obaveza, na svim nivoima studija.

Prilikom posjete ispitan je i status studenata sa invaliditetom u pogledu mogućnosti za učenje na daljinu, prilikom čega je utvrđeno da su uslovi studiranja prilagođeni i studentima sa invaliditetom, i kroz uslove u samoj zgradi fakulteta, kao i kroz mogućnosti studiranja na daljinu.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
c. Kroz unutrašnje obezbjeđenje kvaliteta osigurava se da svi resursi budu primjereni svrsi, dostupni, te da studenti budu informisani o uslugama koje su im na raspolaganju.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Kriterijum je ispunjen.

Studentima su informacije dostupne iz više različitih izvora: oglasne table na Fakultetu, internet stranica Fakulteta, službe Fakulteta. Studentima su takođe sve informacije dostupne na internoj (Moodle) platformi Fakulteta.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
d. Administrativno osoblje i osoblje za pružanje usluga podrške je kvalifikovano i ima mogućnosti za razvoj svojih kompetencija.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Kriterijum je ispunjen.

Svi zaposleni u Studentskoj službi Fakulteta završili su obuku za korišćenje elektronske Moodle platforme kao i obuku za ažuriranje zvaničnog web sajta Fakulteta. Svi zaposleni u Studentskoj službi Fakulteta imaju završenu obuku o andragoškom osposobljavanju i takođe imaju diplomu visokog obrazovanja. Shodno tome, prilikom posjete zaključeno je da je administrativno osoblje sposobno i kvalifikovano za pružanje usluga podrške.

Preporuke u vezi unapređenja standarda

Organizacija Erasmus i CEEPUS info dana tokom akademske godine (fokus na kratkoročnu mobilnost); anketiranje studenata u svrhu utvrđivanja razloga za neodlazak na mobilnost; organizirati diseminacijsku aktivnost onih zaposlenih i studenata koji su realizovali mobilnost u prethodnom razdoblju radi razmjene znanja i iskustva.

STANDARD 7. UPRAVLJANJE INFORMACIJAMA

Ustanove treba da osiguraju prikupljanje, analiziranje i korišćenje relevantnih informacija, u cilju efikasnog upravljanja programima i drugim aktivnostima.

Smjernice:

Pouzdana podaci su ključni za donošenje utemeljenih odluka da bi se znalo šta dobro funkcioniše a šta zahtijeva dodatnu pažnju. Efikasni procesi za prikupljanje i analizu informacija o studijskim programima i druge aktivnosti doprinose sistemu unutrašnjeg obezbjeđenja kvaliteta.

Koje informacije se prikupljaju u određenoj mjeri zavisi od vrste i misije ustanove. Sljedeći podaci su od značaja:

- ključni indikatori uspješnosti;
- profil studentske populacije;
- napredovanje studenata kroz studije, stopa uspješnosti i napuštanja studija;
- zadovoljstvo studenata studijskim programima;
- dostupni resursi za učenje i podršku studentima;
- karijerne putanje svršenih studenata.

Mogu se koristiti različite metode prikupljanja informacija. Važno je da su studenti i zaposleni uključeni u pružanje i analizu informacija i u planiranje naknadnih aktivnosti.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Ustanova obezbjeđuje informacije o ključnim indikatorima uspješnosti.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban
Komentar <i>Kriterijum je ispunjen.</i> <i>U dostavljenom materijalu priloženi su ključni indikatori uspješnosti koji se tiču studenata (informacije o broju svršenih studenata, odbranjenim master i doktorskim radovima, i sl). Osim toga, dostavljene su i informacije o broju objavljenih naučnih i stručnih radova osoblja, informacije o stručnom usavršavanju osoblja, kao i o projektima u kojima Fakultet uzima učešće. Komisiji su dostavljene i ocjene po osnovu studentskog vrednovanja nastave.</i> <i>Osim toga, u redovnom godišnjem izvještaju Fakultet predstavlja statističke indikatore vezane za samoevaluaciju. Pod statističkim indikatorima navodi se broj upisanih studenata, broj svršenih studenata kao i procenat prolaznosti. Pošto svi fakulteti članice Univerziteta Adriatik Bar su u zakonskoj obavezi da sastave navedeni izvještaj on se usvaja na Senatu Univerziteta nakon čega se dostavlja Agenciji.</i>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju

b. Ustanova obezbjeđuje informacije o profilu studentske populacije.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban
Komentar <i>Kriterijum je ispunjen.</i> <i>Na osnovu formulara koje studenti popunjavaju prilikom upisa na fakultet, Fakultet je u mogućnosti da prati demografske karakteristike upisanih studenata. U materijalu dostavljenom Komisiji, jasno se vidi evidencija upisa na osnovne studije Fakulteta za mediteranske poslovne studije Tivat, prema godinama upisa, starosti, i polu.</i>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
c. Ustanova obezbjeđuje informacije o napredovanju studenata kroz studije, stopi uspješnosti i napuštanja studija.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban
Komentar <i>Kriterijum je ispunjen.</i> <i>Fakultet prati uspjeh studenata pomoću elektronske baze podataka Fakulteta. Pomoću ovih analiza, ustanova je u mogućnosti da identifikuje studente koji imaju određene poteškoće u polaganju ispita, kao i da identifikuje grupe studenata koje imaju potrebu za dodatnom podrškom. Prilikom posjete Komisije ustanovi, zaposleni u studentskoj službi naveli su da se praćenje uspješnosti studenata obavlja redovno, i da se nakon svih utvrđenih poteškoća pruža dodatna podrška kroz dodatne konsultacije sa profesorima, i ostale vidove podrške.</i>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
d. Ustanova obezbjeđuje informacije o zadovoljstvu studenata studijskim programima.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban
Komentar <i>Kriterijum je ispunjen.</i> <i>Ustanova sprovodi ankete na kraju svakog semestra, za sve studijske programe i sve predmete pojedinačno, što omogućava identifikaciju prostora za poboljšanje na nivou predmeta, kao i studijskih programa. Kroz razgovor sa članovima Uprave, Komisija je utvrdila da se ankete sprovode na kraju svakog semestra.</i>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
e. Ustanova obezbjeđuje informacije o dostupnim resursima za učenje i podršku studentima.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Kriterijum je ispunjen.

Kako je navedeno u Standardu 6, Fakultet na više različitih načina obavještava studente o resursima dostupnim za učenje i za podršku. Ti resursi uključuju internet stranicu Fakulteta, Studensku službu, kao i MOODLE platformu za postavljanje svih nastavnih materijala. Ipak, važno je naglasiti da veb sajt Fakulteta nije ažuriran.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
f. Ustanova obezbjeđuje informacije o karijernim putanjama svršenih studenata.	Ispunjeno <u>Djelimično ispunjeno</u> Nije ispunjeno	Potreban

Komentar

Kriterijum je djelimično ispunjen.

U materijalu koji je dostavljen Komisiji, nalazi se dokument pod nazivom "Izvještaj o rezultatima istraživanja tržišta rada u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju s posebnim akcentom na primjenjivost stečenih znanja kod svršenih studenata i dokaz o praćenju njihovih karijernih puteva", međutim isti ne sadrži detaljnije informacije o praćenju karijernih putanja svršenih studenata.

Preporuke u vezi unapređenja standarda

- Intenzivirati rad Alumni kluba u cilju preciznijeg praćenja karijernih putanja studenata.
- Unaprijediti I Izvještaj o rezultatima istraživanja rada da sadrži detaljnije informacije o praćenju karijernih putanja svršenih studenata.

STANDARD 8. INFORMISANJE JAVNOSTI

Ustanove treba da objavljuju informacije o svojim aktivnostima i programima koje realizuju, koje su jasne, tačne, objektivne, aktuelne i lako dostupne.

Smjernice:

Informacije o aktivnostima ustanove korisne su za buduće i sadašnje studente, kao i za svršene studente, druge zainteresovane strane i javnost.

Stoga, ustanove pružaju informacije o svojim aktivnostima, kao i programima koje nude i kriterijumima za upis, planiranim ishodima učenja tih programa, kvalifikacijama koje dodjeljuju, procedurama za izvođenje nastave, učenje i provjeru znanja koja se koriste, stopama prolaznosti i prilikama za učenje koje su na raspolaganju njihovim studentima, kao i informacije o zapošljavanju svršenih studenata.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Ustanova pruža informacije o svojim aktivnostima i programima koje nudi, kao i kriterijumima za upis, planiranim ishodima učenja tih programa, kvalifikacijama koje dodjeljuju, procedurama za izvođenje nastave učenja i provjeru znanja koja se koriste, stopama prolaznosti i prilikama za učenje koje su na raspolaganju njihovim studentima, kao i informacije o zapošljavanju diplomaca.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni
Komentar <i>Fakultet za mediteranske poslovne studije Tivat pruža informacije o svojim aktivnostima i programima koje nudi na zvaničnom web sajtu fakulteta na adresi: www.fmstivat.me. Fakultet takođe svake godine u saradnji sa srednjim školama organizuje promociju za upis nove generacije studenata i tom prilikom prezentuje fakultet, studijske programe i sve navedene resurse koje posjeduje. O istom preko sajta i društvenih mreža informiše javnost. Preko E-learning platforme studenti mogu vidjet nastavne planove, predmete po godinama, termine predavanja, ispita i kolokvijuma, kao i rezultate, mailing liste nastavnika i saradnika, nastavni material i sl... prilog standardu 8 daje prikaz platforme za studenta - što je potvrđeno tokom posjete. Fakultet je aktivan i na društvenim mrežama Instagram, Facebook...te i tim putem informiše javnost i studente. Online kurs o akademskom integritetu koji se nalazi na web sajtu (https://integritetua.com/) je takođe dostupan javnosti. Fakultet sprovodi ankete i sa diplomiranim studentima putem kojih dobija informacije o zadovoljstvu svršenih studenata, naročito u smislu primjene stečenih znanja na tržištu rada.</i>		

Preporuke u vezi unapređenja standarda

Dopuniti sajt <https://integritetua.com> sa Informacijama (dokumentacijom) o akademskom integritetu (etički kodeks, povelja, odbor i sl).

Generalno poboljšati sadržaj sajta sa relevantnim podacima, kao i pojačati informisanje o aktivnostima fakulteta u sredstvima javnog informisanja (novine, TV).

Putem sajta i društvenih mreža ponuditi javnosti informacije koja se tiču termina održavanja kolokvijuma i ispita, odlaganje nastave ili ispita i slično, objavljivanja izveštaja o izboru u zvanje.

STANDARD 9. KONTINUIRANO PRAĆENJE I PERIODIČNO REVIDIRANJE PROGRAMA

Ustanove treba da prate i periodično revidiraju svoje programe kako bi osigurale postizanje ciljeva koji su pred njih postavljeni i odgovorile na potrebe studenata i društva. Revidiranje treba da bude usmjereno na kontinuirano poboljšanje programa. O aktivnostima koje se planiraju ili preduzimaju kao rezultat tih aktivnosti, potrebno je obavijestiti sve aktere na koje se one odnose.

Smjernice:

Cilj redovnog praćenja, provjere i revidiranja studijskih programa je da se osigura njihova adekvatna realizacija i da se stvori efikasno okruženje za učenje i podršku studentima.

Time je obuhvaćena evaluacija:

- sadržaja programa u svjetlu najnovijih istraživanja u datoj disciplini, čime se osigurava savremenost programa;
- promjenjivih potreba društva;
- opterećenja studenata, njihovog napredovanja kroz studije i završetak studija;
- efikasnosti procedura za provjeru znanja studenata;
- studentskih očekivanja, potreba i zadovoljstva programom;
- okruženja za učenje i službi za pružanje podrške, te njihove primjerenosti svrsi programa.

Programi se redovno pregledaju i revidiraju, u šta su uključeni studenti i druge zainteresovane strane. Prikupljene informacije se analiziraju, a program se prilagođava kako bi se osigurala njegova savremenost. Objavljuju se revidirane specifikacije programa.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Kontinuirano praćenje i periodično revidiranje uključuju sadržaj programa u svjetlu najnovijih istraživanja u datoj disciplini, čime se osigurava savremenost programa.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban
<i>Fakultet sustavno prati recentne trendove u visokoškolskom okruženju, s tendencijom kontinuiranog unaprjeđenja programa u području primjene a prema principima evropskog sistema studija propisanih u okvirima Bolonjske deklaracije. Također, razvidno je kako su svi nužni elementi studijskih programa usuglašeni s evropskim standardima ali i predmetno - specifičnim standardima za akreditaciju studijskih programa propisanih od strane Agencije za obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja Crne Gore.</i>		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
b. Kontinuirano praćenje i periodično revidiranje uključuju promjenjive potrebe društva.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Potreban
<i>Ustanova detaljno obrazlaže metodologiju i alate istraživanja promjenjivih potreba društva aktivno uključujući u analizu ne samo nastavno osoblje, već i saradnike u nastavi, studente, ključne stakeholdere i privredne subjekte. Aktivno surađuje s nadležnim Ministarstvom i Agencijom za obezbjeđenje kvalitete. Procedura revizije studijskih programa minuciozno je razrađena u dvjema kategorijama s obzirom na to da li svojim obimom obuhvaća više ili manje ECTS bodova. Fakultet u svom izvještaju jasno razlikuje redovno osuvremenjivanje u cilju održavanja i unapređivanja postojeće kvalitete od vanrednih procedura u kojima dolazi do bitnih promjena sadržajnog i formalnog oblika studijskih programa. Svaka bitna revizija ispravno zahtjeva proceduru i licenciranje kao da se radi o uvođenju novog studijskog programa. Izvještaj se posebno ističe insistiranjem na komunikaciji</i>		

s eksternim okruženjem prepoznajući ciljeve i krajnju svrhu studijskih programa, odnosno pozicioniranje obrazovanih kadrova u privredi radi unapređenja društvenih tokova i ostvarivanja viša vrijednosti. Na taj je način u potpunosti ispunjen ovaj podkriterijum.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
c. Kontinuirano praćenje i periodično revidiranje uključuju opterećenje studenata, njihovo napredovanje kroz studije i završetak studija.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Fakultet dosljedno provodi nastavu prema Bolonjskoj deklaraciji prateći i regulirajući odnos studentskog opterećenja, napredovanja i završetka studija. Pri tome aktivno uključuje studente u sve oblike nastave te provodi kontinuirano praćenje i ocjenjivanje u partnerskom odnosu. U skladu s rezultatima srazmjera u kategorijama "opterećenje-praćenje-ishodi učenja" odlukama organa fakulteta revidira se i unapređuje studijski program, odnosno način izvođenja nastave. Na taj način Fakultet u potpunosti ispunjava uslove ovog podkriterijuma.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
d. Kontinuirano praćenje i periodično revidiranje uključuju efikasnost procedura za provjeru znanja studenata.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Ustanova posjeduje adekvatne procedure usmjerene na definiranje okvira za provjeru znanja studenata, a u kojem se ističe Pravilnik o načinu, postupku, vrednovanja i ocjenjivanja rada studenata, koji ističe ishode učenja kao temeljni indikator vrednovanja rada i ocjenjivanja studenata, načine praćenja rada studenata, obveze predmetnih nastavnika te ostale elemente kojima se utvrđuje stečeno znanje studenata. Dokument detaljno obrađuje oblike provjere kvalitete i obima cjelokupnog znanja, vještina i aktivnosti stečenih prilikom organizovane nastave i drugih oblika rada iz pojedinih predmeta, kao što su kolokvijumi i ispiti, te utvrđivanje ocjena. Također, navode se redovni i popravni rokovi glede polaganja kolokvijuma i završnih ispita, ispitni rokovi te ocjenjivanje uspjeha sukladno ECTS skali. Pored navedenog kao mjerljivi indikator efikasnosti procedura za provjeru znanja studenata Fakultet ističe provođenje ankete za studente na osnovu Pravila o sadržaju anketa za studente a čime se osigurava vrednovanje pojedinačnih kriterija povezanih s provjerom znanja, kontinuirano praćenje te donošenje preporuka za periodično revidiranje programa. Navedenim postupcima osigurava se kontinuirano praćenje, i visoka kvaliteta provjere znanja s preporukama za periodičnim revidiranjem, te na taj način Fakultet u potpunosti zadovoljava uslove ovog podkriterijuma.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
e. Kontinuirano praćenje i periodično revidiranje uključuju studentska očekivanja, potrebe i zadovoljstva programom.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Ustanova provodi evaluaciju studentskih očekivanja, potrebe i zadovoljstva programom putem studentske ankete, a čiji se sadržaj definiran prema Pravilima o sadržaju ankete za studente i Pravilniku Agencije za obezbjeđenje kvaliteta te provedbom pojedinačnih intervjua, odnosno redovnih konsultacija sa studentima. Temeljem povratne informacije studenata, predstavnika studenata i studentske organizacije zastupljene u tijelima na Fakultetu (sjednice Naučno - nastavnog vijeća, sjednice Upravnog odbora Fakulteta ali i drugih komisija, seminara, obuka i kurseva), dobivaju se ključne informacije o studentskim očekivanjima, potrebama i općoj razini zadovoljstva s programom pojedinačnih studija na Fakultetu. Također, vidljiva je i uspostavljena procedura korištenja dobivenih informacija u procesu izmjena i dopuna studijskih prugama na Fakultetu putem odgovarajućih kanala. Valja napomenuti i provođenje analize i generiranju podataka o procentu zadržavanja studenata i procentu završetka studija, kao važnim inputima koji ukazuju na postojeće trendove i oblasti u kojima je potrebno provesti pojedine korektivne radnje. Na taj način Fakultet u potpunosti ispunjava uslove ovog podkriterijuma.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
f. Kontinuirano praćenje i periodično revidiranje uključuju okruženje za učenje i službe za pružanje podrške, kao i njihovu primjerenost svrsi programa.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni
Fakultet putem administrativne usluge i usluge akademskog savjetovanja u okviru Studentske službe provodi kontinuirano praćenje i periodično revidiranje u svrhu procjene razine pružanja podrške i primjerenosti svrsi studijskih programa. Pored navođenja nužnih kvaliteta kolega iz Studentske službe koje proizlaze iz zahtjeva radnog mjesta, ističe se prikupljanje informacija o zadovoljstvu i kvaliteti pružanja usluga podrške studentima i to putem kontrole izvođenja aktivnosti u studentskoj službi koje provodi sekretar FMS TIVAT povremenim kontrolisanjem rada zaposlenih u studentskoj službi te putem studentske ankete kojom se evaluira okruženje za učenje i nadležnih službi iz ugla studenata odnosno korisnika usluga. Posjedovanje striktno propisanih procedura i propisa, utvrđenog procesa verifikacije dokumenata (upis, ovjera semestra i sl.), te provjerom pravilnog i ažurnog vođenja matične knjige studenata i drugih potrebnih evidencija osigurava se zadovoljavajuća razina procjene rada službe i primjerenosti svrsi programa. Također, sve povratne informacije objavljuju se na e-platformi Fakulteta čime se postiže transparentnost i dostupnost svih informacija koje se koriste za daljnju obradu i analizu. Okruženje za učenje je poticajno, usmjereno na studenta, s visokom razinom pružanja svih potrebnih informacija i dostupnost resursa nužnih za provedbu svih studentskih obveza, i svih ostalih preduvjeta za osiguranje najviše razine kvalitete. Na taj način Fakultet u potpunosti ispunjava uslove ovog podkriterijuma		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
g. Programi se redovno pregledaju i revidiraju, u šta su uključeni studenti i druge zainteresovane strane.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni
Ustanova pravilno provodi pregled i reviziju studijskih programa, uključujući sve zainteresovane strane preko Strategije o kvalitetu. Dokumentom naziva Pravilnik o uvođenju, izmjeni i dopuni studijskih programa te imenovanjem Fakultetske komisije za kvalitet osigurava se sudjelovanje studenata u procesu revizije studijskih programa, te omogućuje i angažman spoljnog eksperta u komisiji koja ima zadatak izraditi Elaborat o opravdanosti izvođenja studijskog programa. Također, vidljivo je sustavno i kontinuirano razmatranje i analiziranje uključenja zainteresiranih strana te njihove potrebe i očekivanja, odnosno praćenje i preispitivanje povratnih informacija po potrebi. Na taj način Fakultet u potpunosti ispunjava uslove ovog podkriterijuma.		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
h. Prikupljene informacije se analiziraju, a program se prilagođava kako bi se osigurala njegova savremenost.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni
Fakultet putem redovnog provođenja i analize studentskih anketa provodi prilagodbu savremenosti studijskih programa, te provođenje korektivnih mjera u svrhu unaprjeđenja kvalitete. Također, vidljivo je posjedovanje registra rizika u svrhu osiguranje kvalitete studijskog programa, koji se identificiraju i analiziraju, te se shodno rezultatima analize donose odluke o postupanju i primjene najpogodnijih metoda i strategija sa rizicima i prilikama od strane nadležnih organa na Fakultetu. Procedura analize rizika i prilika uključuje sudjelovanje svih zaposlenika a pravilno se analizira i vrednuje vjerovatnoća nastanka potencijalnog rizika i prilike te utjecaj na funkcionisanje poslovnog Sistema. Sukladno rezultatima vrednovanja rizika i prilika provode se korektivne radnje i odluka o prihvatanju dobivenih rezultata od strane vlasnika procesa za koje je identifikovan potencijalni rizik. Dakle, pored rizika Fakultet ističe mjerljive ciljeve i vrijeme realizaciju istih čime se osigurava sustavnost i kontinuirano praćenje registra rizika i njegova evaluacija. Konačno, uspostavljen je sustav osuvremenjivanja studijskih programa provođenjem analize podataka dobivenih putem gore navedenih procesa, praćenjem recentnih trendova u području interesa, provedbom konsultacija s eksternim dionicima vrši se revidiranje nastavnih planova i programa te ažuriranje sadržaja predmeta. Također, pored		

revidiranja gore navedenih dijelova programa, provodi se prilagođavanje nastavnog procesa u svrhu postizanja savremenog načina studiranja i usklađenosti sa aktualnosti studijskog programa. Na taj način Fakultet u potpunosti ispunjava uslove ovog podkriterijuma.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
i. Objavljaju se revidirane specifikacije programa.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Fakultet osigurava pravo na multilateralnu inicijativu za revidiranje, izmjenu i unapređenje studijskih programa. O svim inicijativama, pripremama, procedurama i usvojenim odlukama redovno i javno objavljuje na digitalnim platformama. Nastavno osoblje je i pojedinačno informirano o novim planovima i programima. Sve informacije dostupne su prije početka provođenja novih, odnosno revidiranih programa. Na taj način Ustanova u potpunosti udovoljava ovom podkriterijumu.

Preporuke u vezi unapređenja standarda:

- Osnivanje radne skupine za praćenje ishoda učenja sa stajališta gospodarstva, te periodična evaluacija (npr. svake tri godine) sukladno Odluci;
- Izrada akcijskih planova za svaku razinu studija u svrhu kontinuiranog praćenja i tendencije osuvremenjavanja programa;
- Potreba mobilnosti nastavnog osoblja i studenata ne može se dovoljno naglasiti. Mobilnost ne znači samo stjecanje već i usvajanje i primjenu novih saznanja s kojima nastavnik/student živi određeno vrijeme u drugoj ustanovi. Na taj se način formira obrazac ponašanja koji se zatim donosi povratkom u matičnu ustanovu;
- Komparacija studijskih programa s drugim srodnim ustanovama na nacionalnoj i međunaordnoj razini, ispitivanje potreba društva odnosno tržišta rada u svrhu definiranja programa, izmjene studija i utvrđivanja upisne kvote;
- Osnivanje Gospodarskog savjeta u svrhu osuvremenjavanja i revidiranja studijskog programa, društvene odgovornosti, povezivanja s gospodarstvom;
- Provoditi analizu zaposlenosti završenih studenata i osnaživanje ALUMNI udruge;
- Integriranje Stručne prakse kao zasebnog izbornog kolegija unutar studijskih programa;
- Kontinuirano dokumentirati sve procese koji se odnose na kontinuirano praćenje i periodično revidiranje programa, a osobito ažurirati web stranicu na kojoj je potrebno sve dokumente učiniti dostupnima.

STANDARD 10. CIKLIČNO EKSTERNO OBEZBJEĐENJE KVALITETA

Ustanove treba da periodično vrše proces eksternog obezbjeđenja kvaliteta u skladu sa ESG standardima.

Smjernice:

Eksterno obezbjeđenje kvaliteta u svojim različitim oblicima može potvrditi efikasnost unutrašnjeg obezbjeđenja kvaliteta ustanove, i može služiti kao katalizator poboljšanja i ponuditi ustanovi nove perspektive. Njime se, takođe, obezbjeđuju informacije kako bi se i ustanova i javnost uvjerile u kvalitet aktivnosti ustanove.

Ustanove učestvuju u cikličnim postupcima eksternog obezbjeđenja kvaliteta koji u obzir uzimaju, gdje je to relevantno, uslove iz zakonodavnog okvira u kojem funkcionišu. Stoga, u zavisnosti od okvira, eksterno obezbjeđenje kvaliteta može poprimiti različite oblike i može se koncentrisati na različite nivoe organizacije (kao što su program, fakultet ili ustanova).

Obezbjeđenje kvaliteta je kontinuiran proces koji se ne završava eksternim povratnim informacijama ili izvještajem ili procesom preduzimanja naknadnih mjera u okviru ustanove. Dakle, ustanove vode računa da se napredak, koji je postignut od posljednje aktivnosti u oblasti eksternog obezbjeđenja kvaliteta, uzima u obzir prilikom priprema za sljedeću aktivnost.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Ustanove vode računa da se napredak koji je postignut od posljednje aktivnosti u oblasti obezbjeđenja kvaliteta uzima u obzir prilikom priprema za sljedeću.	Ispunjeno <u>Djelimično ispunjeno</u> Nije ispunjeno	Eliminacioni

Komentar

Članovi Komisije su saglasni da FMS Tivat vodi računa o tome da se napredak koji je postignut od posljednje aktivnosti u oblasti obezbjeđenja kvaliteta uzima u obzir prilikom priprema za sljedeću. FMS Tivat je u periodu od posljednje reakreditacije koja je realizovana 24.07.2020. usmjerio dio svojih aktivnosti na realizaciji preporuka i sugestija, koje su navedene u Izvještaju Komisije za sprovođenje postupka reakreditacije FMS Tivat Univerzitet Adriatic Bar. Kao što se vidi iz tog izvještaja, FMS Tivat je 2014.godine učestvovao i uspješno okončao postupak eksterne institucionalne evaluacije sprovedene od strane IEP EUA (Institution Evaluation Program = Program institucionalne evaluacije European University Association, dostupno na <https://www.iep-qaa.org/>). Dalje, intenzivirane su aktivnosti u oblasti naučno - istraživačkog rada: Fakultet je oformio međunarodni naučni časopis pod nazivom "Ekonomski eseji" i na taj način svom nastavnom kadru omogućio objavljivanje naučnih radova i direktno uključivanje u naučno - istraživačke aktivnosti na Fakultetu. Kontinuirani godišnji izvještaji o samoevaluaciji koji se dostavljaju Agenciji za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta, doprinose takođe povećanju stepena kvaliteta cjelokupnog sistema na Fakultetu.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
b. Ustanova učestvuje u cikličnim postupcima eksternog obezbjeđenja kvaliteta koji u obzir uzimaju, gdje je to relevantno, uslove iz zakonodavnog okvira u kojem funkcionišu.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Komentar

*Kao što to stoji u Izvještaju o samoevaluaciji FMS Tivat iz decembra 2024. godine, a Komisija je to provjerila, **Ministarstvo pomorstva** je u julu 2022. godine izvršilo provjeru ispunjenosti uslova za sprovođenje programa obuke pomoraca shodno Zakonu o sigurnosti pomorske plovidbe i Pravilniku*

o vrstama zvanja i ovlašćenja, uslovima za sticanje zvanja i izdavanje ovlašćenja za članove posade broda. Nakon uvida u ispunjenost uslova, Komisija Ministarstva pomorstva je sačinila izvještaj i dala pozitivnu ocjenu.

Ministarstvo prosvjete vršilo je vanredne provjere u oblasti kvaliteta i kontinuiranog razvoja u domenu obrazovanja odraslih, odnosno realizacije programa obrazovanja odraslih za koje Fakultet posjeduje licencu i koje se realizuju i nakon uvida u dokumentaciju sačinila je izvještaj i dala pozitivnu ocjenu.

Članovi Komisije se slažu da su sve su ovo dokazi da Fakultet kao ustanova visokog obrazovanja direktno učestvuje u redovnim postupcima eksternog obezbjeđenja kvaliteta koji u ozbir uzimaju ne samo uslove iz nacionalnog zakonodavstva već i veoma rigorozne međunarodne standarde kvaliteta iz oblasti nautičkog turizma, čime se još jednom potvrđuje kontinuirano nastojanje na poboljšanju kvaliteta rada Fakulteta.

Preporuke u vezi sa unapređenjem standarda

U skladu sa finasijskim mogućnostima, pokušati dobiti priznate međunarodne certifikate, odnosno akreditacije kao što su AACSB (The Association to Advance Collegiate Schools of Business, a to je Certifikat po međunarodnom standardu ISO 9001:20082009) ili EFMD (European Foundation for Management Development), čime bi se značajno poboljšao rejting Univerziteta na svjetski priznatim listama, kao što je npr. Šangajska rejting lista svjetskih univerziteta (Academic Ranking of World Universities – ARWU) ili Webometrix lista.

STANDARD 11. MEHANIZMI AKADEMSKOG INTEGRITETA I JAČANJA KULTURE INTEGRITETA

Ustanove visokog obrazovanja teže jačanju kulture akademskog integriteta svojih kadrova, studenata i partnera. Ustanove visokog obrazovanja integrišu odgovarajuće mehanizme za otkrivanje, praćenje i prevenciju svih oblika povrede akademskog integriteta i uključuju pristup upravljanja rizikom u postupcima samoevaluacije i planovima aktivnosti.

Smjernice:

Transparentnost relevantnih informacija, obuka svih internih aktera o značaju akademskog integriteta, podizanje svijesti, otvorena i jasna posvećenost načelima i vrijednostima akademskog integriteta doprinose unaprjeđenju kulture kvaliteta u ustanovama visokog obrazovanja i kod svih ostalih aktera. Praćenje stanja, otkrivanje prijetnji urušavanju integriteta i ažurirani odgovor na promjene moraju takođe biti uključeni u postupak samoevaluacije ustanove.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
a. Ustanova visokog obrazovanja je usvojila jasne politike integriteta koje su razumljive i prihvatljive svim internim akterima.	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Komentar

Shodno pravilima Zakona o akademskom integritetu Crne Gore iz 2019. godine, Naučno - nastavno Vijeće Fakulteta za mediteranske poslovne studije Tivat usvojilo je Etički kodeks i Etičku povelju Fakulteta koji su usaglašeni sa aktima Univerziteta Adriatik Bar. Pored navedenog, Fakultet je prihvatio i Pojmovnik tipova kršenja akademskog integriteta donesen od strane Etičkog komiteta Crne Gore. Zajedno sa predstavnicima Savjeta Evrope i njihove kancelarije u Podgorici, Fakultet je preko Univerziteta Adriatik Bar bio učesnik projekta čiji je rezultat online kurs o akademskom integritetu koji se nalazi na web sajtu (<https://integritetua.com/>). Fakultet je takođe organizovao online obuku vezanu za akademski integritet i to dva puta godišnje, prije početka svakog semestra za nastavni kadar Fakulteta i za studente koji za cilj ima upoznavanje sa temama i problematikom iz oblasti akademskog integriteta. Nakon završene online obuke svi učesnici dobijaju sertifikat o završenoj obuci.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
b. Ustanova visokog obrazovanja je uspostavila odgovarajuće mehanizme i tijela za utvrđivanje i rješavanje potencijalnih rizika, za prevenciju zloupotrebe u oblasti akademskog integriteta i za zaštitu pojedinaca (npr. etički odbori, ombudsman za akademski integritet i slično).	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Komentar

O kršenju akademskog integriteta odlučuje Etički odbor Fakulteta. Etički odbor utvrđuje odgovornost lica protiv kojeg je pokrenut postupak te izriče mjere za povredu moralnih i profesionalnih načela utvrđenih Etičkim kodeksom. Etički odbor Fakulteta čine sedam članova, od kojih je jedan predstavnik studenata. Članovi se biraju na tri godine, osim predstavnika studenata koji se bira na period od jedne godine.

Za povrede Etičkog kodeksa koje se odnose na plagiranje, falsifikovanje, fabrikovanje, pozajmljeno autorstvo i citiranje izvan konteksta, Etički odbor izriče mjere u skladu sa zakonom. Na Fakultetu nije bilo disciplinskih postupaka po ovom osnovu. Fakultet je priložio tabelu sa brojem pregledanih radova, vraćenih na provjeru, kao i odbijenih.

Na Fakultetu pored Etičkog kodeksa postoji Pravilnik o disciplinskom postupku i disciplinskoj odgovornosti studenata kojim je uređen disciplinski postupak na Fakultetu kao i disciplinska odgovornost za povredu dužnosti od strane studenta, vrste disciplinskih mjera koje se mogu izreći za povredu dužnosti kao i postupak žalbi. Sve navedeno predstavljaju mehanizme za jačanje kulture akademskog integriteta na Fakultetu.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
c. U okviru postupka samoevaluacije, ustanova visokog obrazovanja prati usklađenost rada sa načelima i vrijednostima akademskog integriteta (npr. upitnici za studente, nastavnike, istraživače i druge relevantne aktere).	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Komentar

Na Fakultetu za mediteranske poslovne studije Tivat sprovode se redovne provjere u obliku anketa nastavnog osoblja i studenata koje se odnose na kvalitet, razvoj i jačanje kulture akademskog integriteta na Fakultetu. Fakultet u svojim prezentacijama i predmetima inkorporira dio vezan za integritet i daje jasne smjernice studentima vezano za pisanje naučnog rada. Fakultet jednom godišnje, sprovodi elektronsko anketiranje i distribuira upitnik o akademskom integritetu, kako za nastavno osoblje tako i za studente Fakulteta. Rezultati ankete razmatraju se i usvajaju na Naučno - nastavnom vijeću, a nakon završenog Vijeća se e-mailom dostavljaju nastavnom kadru i javno publikuju na web sajtu Fakulteta.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
d. Ustanova visokog obrazovanja edukuje i obučava studente i svoje kadrove o poštovanju vrijednosti akademskog integriteta i da promoviše njegova načela.	<u>Ispunjeno</u> Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni

Komentar

Fakultet je u protekle dvije godine tokom redovnih provjera i unapređenja studijskih planova i programa uvidio potrebu za uvođenje nastavnih sadržaja koji se odnose na metodologiju naučno - istraživačkog rada i izvršio korekcije pojedinih predmeta. Dopune se odnose na smjernice koje se tiču osnova akademskog pitanja, kroz različita uputstva i pravila za izradu seminarskih radova, eseja i domaćih zadataka. Fakultet je dostavio prezentacije koje dokazuju navedeno, kao i spisak obuka za nastavni kadar i studente. Sve navedene smjernice se nalaze u okvirima nastavnih predmeta na elektronskoj Moodle platformi Fakulteta kako bi bili dostupni svim studentima i nastavnom kadru.

Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
e. Ustanova visokog obrazovanja radi plan integriteta u kojem utvrđuje faktore rizika i predlaže mjere za poboljšanja (da razmotre mogući i vjerovatni tok djelovanja, definišu listu posljedica i pripreme plan aktivnosti za eliminisanje rizika).	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni
Komentar Fakultet je dostavio pdf dokument naziva Plan upravljanja rizikom u vidu tabele sa nabrojanim rizicima- Registar rizika QMS. Fakultet je dostavio Plan integriteta, kao i rješenje o imenovanju odgovornog lica za izradu i sprovođenje plana integriteta (menadžera integriteta).		
Kriterijum	Ocjena ispunjenosti	Kriterijum za reakreditaciju
f. Ustanova visokog obrazovanja promoviše načelo nulte tolerancije u slučajevima povrede akademskih načela i vrijednosti (uključujući plagijarizam, prevaru, odgovorno vođenje procesa nastave, učenja i istraživanja, rodno zasnovano i druge oblike uznemiravanja, odgovornost akademske zajednice, itd.)	Ispunjeno Djelimično ispunjeno Nije ispunjeno	Eliminacioni
Komentar Na Fakultetu se posebno promoviše metodologija naučno - istraživačkog rada radi promocije načela nulte tolerancije prema plagijatu, odnosno svi studenti, profesori, istraživači i naučno osoblje su dužni na prođu provjeru plagijata putem dostupnog softvera "Plagiarisme" radi bilo koje vrste objave, publikacije, javne odbrane i drugo. U slučaju sumnje ili pojave plagijata i plagijarizma, bilo koji član Fakulteta je u mogućnosti da sa dokazom obavjesti rukovodioca Fakulteta ili menadžera integriteta na Fakultetu koji su dužni da ispituju stvar i dostave svoj izvještaj Naučno - nastavnom Vijeću Fakulteta. Etički odbor Fakulteta kontinuirano radi na unapređenju cjelokupnog sistema kvaliteta uz akcenat na promociju prevencije, obrazovanja i rane intervencije kako profesorima tako i studentima koji se nađu u situacijama koje ugrožavaju akademski integritet na Fakultetu odnosno u slučajevima pojave prevarnog ponašanja.		

Preporuke u vezi unapređenja standarda

Dokumentaciju vezanu za Akademski integritet (Kodeks, Povelju, Pojmovnik, Plan integriteta itd.) objaviti na sajtu fakulteta.

REAKREDITACIONI STAV I PREDLOG

Komisija predlaže Agenciji reakreditacioni stav:

1. Prihvatanje zahtjeva za reakreditaciju za period od pet godina

Obrazloženje:

Na osnovu Izvještaja o samoevaluaciji po kriterijumima, uvida u predatu i dopunsku dokumentaciju (dostavljenu na zahtjev Komisije), kao i nakon saznanja stečenih razgovorima tokom posjete Fakultetu, poštujući Zakon o visokom obrazovanju, Pravila o postupku reakreditacije ustanove visokog obrazovanja i Standarde i smjernice za reakreditaciju propisane od strane Agencije za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja, kao i ostale referentne propise, u skladu sa članom 14 stav 5 Pravila o postupku reakreditacije,

Komisija predlaže sljedeći reakreditacioni stav: **prihvatanje zahtjeva** za reakreditaciju Fakulteta za mediteranske poslovne studije Univerziteta Adriatik i studijskih programa navedenih na početku ovog Izvještaja. Komisija je ustanovila da su neki od kriterijuma u okviru standarda djelimično ispunjeni, ali da je svaki standard ispunjen.

Preporuke za poboljšanje Standarda 1:

1. Sva dokumenta objaviti sa sajtu Fakulteta
2. Redovna evaluacija efikasnosti saradnje sa institucijama
3. Praćenje primene politike protiv diskriminacije i netolerantnosti
4. Imenovati odgovarajuća tela koja do sada nisu imenovana a koja se navode u ovom Izveštaju
5. Ustanova bi trebalo da razvije formalan plan za obezbeđenje kvaliteta

Preporuke za poboljšanje Standarda 2:

1. Kontinuirani proces ažuriranja studijskih programa u skladu sa razvojem naučne oblasti na koju se oni odnose i potencijalnim unapređenjem prakse u skladu sa novim tehnologijama svakih 4 do 5 godina, koji bi uključivao dodavanje novih predmeta i izbacivanje iz programa nekih predmeta za koje se zaključi da ne doprinose unapređenju poslovnih procesa i praksi.
2. Razmatranje mogućnosti uvođenja Integralnog informacionog sistema Fakulteta, koji bi obezbijedio neophodne informacije o studentima, kompjutersko ocenjivanje studenata (po broju indeksa ili tabelarno), evidenciju ispitnih rokova, evidenciju tema i sadržaja seminarskih i diplomskih radova praćenje napretka u učenju studenata, prijavljivanju ispita itd,
3. Intenzivnije korišćenje naprednijih opcija MOODLE Courseware softvera, kao što su snimanje predavanja i vježbi i postavljanje tih snimaka na Moodle platformu da budu dostupni svim studentima (Big Blue Button opcija), zatim elektronska evidencija prisustva na nastavi (Attendance opcija), kreiranje različitih vrsta kvizova i testova, automatsko ispravljanje, odnosno ocenjivanje testova, uploadovanje seminarskih, diplomskih i završnih radova, razne vrste statistike itd.
4. Organizovanje odsjeka Distance Learning ili učenja na daljinu za studente koji nisu u mogućnosti da studiraju kao redovni studenti, jer su već zaposleni. Ukoliko to ne dozvoljava

Zakon o Visokom obrazovanju Crne Gore, potrebno je poduzimati aktivnosti na tome da se promijene odredbe pomenutog zakona. Kao argument za promjenu tih odredbi, trebala bi poslužiti pandemija Corona virusa, koja bi se mogla ponoviti u nekom drugom obliku.

5. *Organizovanje različitih oblika studijskih programa cjeloživotnog učenja (Lifelong Learning).*
6. *Uključivanje izučavanja novih tehnologija (Big Data analitika, Data Mining, OLAP alati, Data Warehouse, Ekspertni sistemi, Vještačke neuronske mreže, Blockchain tehnologija, Vještačka inteligencija, Kriptovalute) kroz već postojeće studijske programe ili kroz kreiranje novih studijskih programa)*
7. *U skladu sa finasijskim mogućnostima, pokušati dobiti priznate međunarodne certifikate, odnosno akreditacije kao što su AACSB (The Association to Advance Collegiate Schools of Business, a to je Certifikat po međunarodnom standardu ISO 9001:20082009) ili EFMD (European Foundation for Management Development), čime bi se značajno poboljšao rejting Univerziteta na svjetski priznatim listama, kao što je npr. Šangajska rejting lista svjetskih univerziteta (Academic Ranking of World Universities – ARWU) ili Webometrix lista.*

Preporuke za poboljšanje Standarda 3:

1. *Sva dokumenta objaviti sa sajtu Fakulteta*
2. *Ukoliko postoji mogućnost studentima odrediti mentore iz reda nastavnika*
3. *Vise raditi na prkličnoj nastavi*
4. *Vise raditi na edukciju zaposlenih u pogledu metoda testiranja i ispitivanja*
5. *Ukoliko je moguće za svaki predmet angažovati dva nastavnika*

Preporuke za poboljšanje Standarda 4:

1. *Fakultet ispunjava formalne uslove provođenja studijskih programa te intenzivno radi na unapređenju kvalitete studiranja. Sadržajno se očekuje veća mobilnost studenata u cilju brže i bolje razmjene znanja, ideja i iskustava te usvajanja evropskih standarda*
2. *Organizacija smotre fakulteta (samostalno ili u okviru Sveučilišta) u svrhu upoznavanja potencijalnih studenata sa radom ustanove; kontinuirano ažuriranje sadržaja web stranice i dostupnosti materijala na digitalnoj platformi; individualni obilazak srednjih škola u svrhu prezentacije Fakulteta i regrutiranja srednjoškolaca*
3. *Provoditi godišnju analizu prolaznosti studenata na pojedinačnim studijskim smjerovima (izradi dokaze - imenovanje Povjerenstva, izrada izvještaja, prijedlog provedbe korektivnih radnji); utvrđivanje studenata u riziku od odustajanja od studija, praćenje trendova*
4. *Razmisliti o uvođenju dvostrukog ocjenjivanje ispita te mentorskog sustava studentima;*
5. *Kontinuirano dokumentirati sve procese koji se odnose na upis, napredovanje, priznavanje i sertifikaciju studentima, a osobito ažurirati web stranicu na kojoj je potrebno sve dokumente učiniti dostupnima*

Preporuke za poboljšanje standarda 5:

1. *Kontinuirana provedba pedagoško-didaktičkih edukacija za sve zaposlenike uključene u nastavni proces, u svrhu unaprjeđenja nastavničkih kompetencija.*
2. *Uključivanje izučavanja novih tehnologija (Big Data analitika, Data Mining, OLAP alati, Data Warehouse, Ekspertni sistemi, Vještačke neuronske mreže, Blockchain tehnologija, Vještačka inteligencija, Kriptovalute, Cloud Computing) kroz već postojeće studijske programe ili kroz kreiranje novih studijskih programa)*

3. Razmatranje mogućnosti uvođenja Integralnog informacionog sistema Fakulteta, koji bi obezbijedio neophodne informacije o studentima, kompjutersko ocjenjivanje studenata (po broju indeksa ili tabelarno), evidenciju ispitnih rokova, evidenciju tema i sadržaja seminarskih i diplomskih radova praćenje napretka u učenju studenata, prijavljivanju ispita itd,
4. Intenzivnije korišćenje naprednijih opcija MOODLE Courseware softvera, kao što su snimanje predavanja i vježbi i postavljanje tih snimaka na Moodle platformu da budu dostupni svim studentima (Big Blue Button opcija), zatim elektronska evidencija prisustva na nastavi (Attendance opcija), kreiranje različitih vrsta kvizova i testova, automatsko ispravljanje, odnosno ocjenjivanje testova, uploadovanje seminarskih, diplomskih i završnih radova, razne vrste statistike itd.
5. Nabavka softvera, koji otkriva plagijarizam radova (Turnitin softver, Smodin ili JustDone)

Preporuke za poboljšanje standarda 6:

1. Organizacija Erasmus i CEEPUS info dana tokom akademske godine (fokus na kratkoročnu mobilnost)
2. Anketiranje studenata u svrhu utvrđivanja razloga za neodlazak na mobilnost
3. Organizirati diseminacijsku aktivnost onih zaposlenih i studenata koji su realizovali mobilnost u prethodnom razdoblju radi razmjene znanja i iskustva

Preporuke za poboljšanje standarda 7:

1. Intenzivirati rad Alumni kluba u cilju preciznijeg praćenja karijernih putanja studenata
2. Unaprijediti i Izvještaj o rezultatima istraživanja rada da sadrži detaljnije informacije o praćenju karijernih putanja svršenih studenata.

Preporuke za poboljšanje standarda 8:

1. Dopuniti sajt <https://integritetua.com> sa Informacijama (dokumentacijom) o akademskom integritetu (etički kodeks, povelja, odbor i sl).
2. Generalno poboljšati sadržaj sajta sa relevantnim podacima, kao i pojačati informisanje o aktivnostima fakulteta u sredstvima javnog informisanja (novine, TV)

Preporuke za poboljšanje standarda 9:

1. Osnivanje radne skupine za praćenje ishoda učenja sa stajališta gospodarstva te periodična evaluacija (npr. svake tri godine) sukladno Odluci
2. Izrada akcijskih planova za svaku razinu studija u svrhu kontinuiranog praćenja i tendencije osuvremenjavanja programa
3. Potreba mobilnosti nastavnog osoblja i studenata ne može se dovoljno naglasiti. Mobilnost ne znači samo stjecanje već i usvajanje i primjenu novih saznanja s kojima nastavnik/student živi određeno vrijeme u drugoj ustanovi. Na taj se način formira obrazac ponašanja koji se zatim donosi povratkom u matičnu ustanovu
4. Komparacija studijskih programa s drugim srodnim ustanovama na nacionalnoj i međunaordnoj razini, ispitivanje potreba društva odnosno tržišta rada u svrhu definiranja programa, izmjene studija i utvrđivanja upisne kvote
5. Osnivanje Gospodarskog savjeta u svrhu osuvremenjavanja i revidiranja studijskog programa, društvene odgovornosti, povezivanja s gospodarstvom
6. Provoditi analizu zaposlenosti završenih studenata i osnaživanje ALUMNI udruge
7. Integriranje Stručne prakse kao zasebnog izbornog kolegija unutar studijskih programa

8. *Kontinuirano dokumentirati sve procese koji se odnose na kontinuirano praćenje i periodično revidiranje programa, a osobito ažurirati web stranicu na kojoj je potrebno sve dokumente učiniti dostupnima*

Preporuke za poboljšanje standarda 10:

1. *U skladu sa finasijskim mogućnostima, pokušati dobiti priznate međunarodne certifikate, odnosno akreditacije kao što su AACSB (The Association to Advance Collegiate Schools of Business, a to je Certifikat po međunarodnom standardu ISO 9001:2008/2009) ili EFMD (European Foundation for Management Development), čime bi se značajno poboljšao rejting Univerziteta na svjetski priznatim listama, kao što je npr. Šangajska rejting lista svjetskih univerziteta (Academic Ranking of World Universities – ARWU) ili Webometrix lista.*

Preporuke za poboljšanje standarda 11:

1. *Dokumentaciju vezanu za Akademijski integritet (Kodeks, Povelju, Pojmovnik, Plan integriteta itd.) objaviti na sajtu fakulteta.*

2. Odbijanje zahtjeva za reakreditaciju.

Komisija predlaže Agenciji naknadnu kontrolu (follow-up) u naznačenom roku:

Ustanova odnosno organizaciona jedinica Fakulteta za mediteranske poslovne studije – Tivat, Univerzitet “Adriatik” Bar, koja je predmet ovog postupka reakreditacije, podliježe obaveznom naknadnom praćenju rada i realizacije preporuka iz Izvještaja ekspertske Komisije u skladu sa članom 17 Pravila o postupku reakreditacije ustanove visokog obrazovanja.

Datum 11. 01. 2025

KOMISIJA

Predsjednik Stjepan Šimunić
Član Ivana Perazić
Član [Signature]
Član [Signature]
Član Jelena Jorović